

**De ecclesia ab antichristo liberanda, eaque ex Dei
promissionibus reparanda : cui addita est ad calcem
verissima, certissimaque ratio conciliandi dissidii de coena
Domini.**

<https://hdl.handle.net/1874/388001>

Novius.

DE
ECCLESIA AB AN-
TICHRISTO PER EIVS
EXCIDIVM LIBERAN-
DA, EAQVE

Ex DEI promissis beatif-
simè reparanda

Tractatus:

Cui addita est ad calcem verissima
certissimâq; ratio conciliandi
dissidii de Cœna
Domini.

*Ad Serenissimam Potentissimâq; An-
glia, Franciæ, Hiberniæ, &c. Reginam: Nec
non ad ceteros pios Reges. & Principes verè Chri-
stianos, quos Deus ab Antichristi servitute
reseraxit; de Sacrosancto Pœdere ex
Dei mandato inter ip-
sos inuicem.*

L O N D I N I.

Impensis Georg. Bishop.

1 5 8 9

SERENISSIMÆ, POTENTIS-
SIMÆQUE REGINÆ ANGLIÆ,
Franciæ, & Hiberniæ ELIZABETHÆ,

Ioannes Morelius salutem à Domino,

Deoque nostro in Christo Domino

plurimam precatur.

I forte tua Ma-
jestas, Serenissi-
ma REGINA,
mirabitur; quid
sit quòd in tanta
procerum turba,
qui hoc incunte
anno, quò suum

erga eam studium, votumque pro ejus sa-
lute solenne testentur; apophoreta, stre-
nasque certatim pro suis quisque copiis, o-
pibusque obtulerunt; Ego senex penè de-
crepitus, è Gallia religionis ~~pro~~ profu-
gus, fortunisque omnibus exutus, quàm
primum facultas oblata est; meum quoq;
apophoreton afferam; eam sic habere ve-
lim: sperare me, & ita de ejus pietate sapi-
entiæque cōfidere; meum hoc quantulun-
cunq; in speciem pusillum videatur (char-

ta enim quid vilius?) omnium tamen quæ
ei oblata fuerint, fore gratissimum, nec ul-
lis Procerum gemmis, auróve cessurum.

Si enim verum est, quod aiunt, accepta-
rum injuriarū ultione nihil esse jucundius,
& id verissimū quod affirmat Dominus de-
us noster, sui ipsius propriam ultionē esse;
consequitur etiam eam injuriarum perfe-
cutionem omnium esse jucundissimam, at-
que honestissimam, quam Dominus Deus
noster nobis efficit. Beata es ergò Serenif-
sima Regina, quæ tuum statum cum Chri-
sti Domini regno ita consociasti; ut nullus
ei hostis extiterit, qui idem tibi non fuerit
Capitalis. Beata es, inquam, quæ inimici-
tias tua causa nullas habes: Christi Do-
mini, Ecclesiæq; causa, nullas, ne potentif-
simorum quidem Regum inimicitias un-
quam recusaris. Itaque cum duos in pri-
mis hostes infensissimos habueris; vidi-
mus Dominum Deum nostrum eam ulti-
onem de altero confecisse tibi; ut Invic-
tam, sicut gloriabatur, ejus classem per
regnorum tuorum fines velut in poenam
multam-

DEDICATORIA.

mulctamque (ut vocant) honorariam, circumduxerit, eamque ubi visum est, & in scopulos & in vada impegit, illiferit, & in profundum maris demerserit: terrestrem verò exercitum, quem paratissimum habebat, afflictum dissiparit. De altero Guisio Duce, qui patris, patruique Cardinalis vestigia secutus, ad regnum Galliarum per tuum, viam sibi aperiendam putaverat: quique fabricam Iesuitarum domi institutam habebat; per quam dolos omnes & fraudes contra caput, statumque tuum fabricaret; videmus meritissima cæde, Domini Dei que nostri providentiâ, opportunissimo tempore, & Ecclesiæ penè necessario, sicuti speramus, ab ipsa stirpe sublatum.

Supereft Antichristus Pappa, summus omnium machinationum artifex: à quo cum eam injuriam acceperis; quæ sit & intolerandâ superbiâ, & rei gravitate omnium acerbissima; quantopere debet apud T. Majestatem (ut eò relabatur unde orsus est sermo) gratum accidere; quod istud munus

EPISTOLA

munusculum certissimã affert ei ab eodẽ Domino, vindicẽq; suo rationem, quã pro eo quòd Pappa inanissimã suã bullã: Regnum, Coronam, Caputque tuum suis furiis devovit; ut cui liberet, attribueret: vicissim jam idem Dominus, Deusque tuus in tua manu, ac potestate tua situm esse voluit; non solum ut hunc Pappam, hominem nequam, sed ipsum etiam Pappatum, regnũque ejus, simul cum impia sede, æterno divinõque excindas anathemate: ut ne ullæ quidem supersint amplius ejus impietatis reliquiæ, & Romæ Roma quæ-ratur. Quod Dei Opt. Max. decretum, hoc esse tempore definitum, quãque ratione implendum, exiguum istud munusculum declarat.

Quod etsi Majestati tuæ multum videri debet: superest insuper alter hostis, summum Pappæ firmamentum, sed jam à Domino quassatum, & ad suam ruinam impulsus: de quo magnificam tibi parat ultionem: cujus rationem libellus iste explicat; quã ei arma é manibus cadere necesse

DEDICATORIA.

cesse sit: ut pro affectata, speratâque Europæ Monarchia; ad tuas eum adigas pacis conditiones.

Quamobrem Serenissima Regina, ut eodem, unde cœpit, revertatur oratio; minime dubito quin istud apophoretô, quod tuæ Majestati à Domino, Deoque tuo offero, longè sit ei futurum gratissimum. Nunc quod possum, hoc supplico, ut sicut apophoreta sua, tua tibi Nobilitas tanto obtulit studio; ut vicissim tua Domino, Deoq; tuo servatori & vindici, sed longè ei gratiora futura, offeras: ut cum is verbo, Spirituq; suo repromittat, se daturum Regibus & Principibus, quos à Meretricis purpuratæ servitute retraxerit; habere cor unum, & unam voluntatem illius persequendæ; tuam illi in eam rem voveas authoritatem: & ejus, quod instituit, operi manum fortiter & constanter admoveas: ut eosdem pios Principes ad foederis unius societatem adducas. Quo effecto, quæ repromisit Dominus, eventus statim cõsequetur: ut bello istam Meretricem persequantur,

EPISTOLA, &c.

sequantur, igne cremant, donec consumantur. Cujus confederationis terrore, Hispano Regi è manibus arma labentur: ut quam Europâ totâ per hosce viginti quinque annos pacem conturbavit, & tot effuso Sanctorû sanguine, exitiali bello commutavit; quod indefinenter per suas furias Papales instigat; eandem pacem cupidissimè expetat.

Cujus præclarissimi voti Domino Deo que nostro supplico Christo que Salvatore, ut Majestatem tuam quàm primùm compotem faciat, eamque Ecclesiæ, Regnisque suis quàm diutissimè seruet incolumem. Londini: Calendis Ianuariis: anno salutis per Christum Dominum patetæ 1589.

Tue Majestatis

Obsequentissimus,

IOANNES MORELIUS.

PRÆFATIO.

VI argumentum aliquod persuadere contendunt, in eo elaborare solent; ut illud honestum, utile, jucundum, effectu facile, atque adeò, quantum possunt dicendo consequi, necessarium esse demonstrant. *Mibi* verò pios Reges & Principes verè Christianos ad unius fœderis contra

Antichristianum regnum adhortanti, supervacaneus iste labor esse videtur. Si enim ostendero Dominum Deumque nostrum tantò ante tempore Ioannis Apostoli, Evangelistæ, atque Prophætæ operâ, per Spiritum sanctum, verbumque suum cam rationem præfuisse, Ecclesiæ suæ ab Antichristi tyrannide liberanda, & istius Antichristiani regni excindendi; apud illos pro sua pietate, ea omnia præstitero, in quibus persuadendis homines dicendi periti, solent plurimum operæ collocare.

Sic enim Prophætæ: Dominus locutus est: fileat omnis caro. *Item*: Loquere Domine: Audit servus tuus: *Item*, ista fœderis divini conceptio est: Loquatur tibi Dominus: Nos autem faciemus quæcunque præceperit tibi, & annunciaris nobis.

At qui divinum oraculum ita perspicuum, verbisque tam apertis, & significantibus expressum; ut dubitationi nullus relinquatur locus. Ejus autem ista verba sunt: Decem cornua Belluæ, quæ vidisti, Reges sunt decem, qui nondum regnare cœperunt. Incipient autem regnare tanquam Reges, sicut & Bellua. *Est autem Scripturæ familiare, per cornu, vim, robur, & potestatem significare, de qua superbiunt homines, & in alios contumeliosi sunt, saurorum more. Unde illud*: Nolite exaltare

A

cornu.

PRÆFATIO.

cornu. Itaque subjungit Spiritus sanctus: Iis idem confilium est, ut suam commodent potestatem atque authoritatem Belluæ. Quamvis enim Bellua ista Romana triplici insignis corona, ut Regem se Regum gloriatur, & cum Sabana Christum Dominum tentante, affirmet, sua esse Regna mundi, & ea quibus placet, donare; & tamen nec nisi frequentibus fulminationum suarum anathematis potuit obtinere: & serpentis Esopi imitatione, sensim in eorum subiit potestatem, atque precario: ut inductus in illam, suam jam faceret; ut & eos postea, ex sua sede deturbarit, atque ad sua iussa mandatæque adgerit: tantumque valuit minis & terrore sui fulminis; ut vel invitos cum Christo Domino, ejusque regno commiserit: Iidem, inquit, pugnabunt cum Agno. Agnus autem vincet eos. Quæ verba victoriam Christi Domini per verbum, Spiritumque suum, demonstrant potissimum: sed qua victoria ipsis cedit ad salutem: Antichristo vero ad majus exitium. Agnus, ait, vincet eos. Nam altero post versu docemur Reges & Principes Christianos, vi Spiritus sancti verbique conversos in meliorem mentem, & indignitate rei, culpeque sua percussos, furorem pristinum in ipsum, ab Ecclesia persecutione, conversuros Antichristum. In quo quid est quod diutius immorer; cum res ipsa indicet, eos qui miserrime illius servierant impietati, atque immanitati; nunc veritate Evangelii gratia Dei cognita, tanto acerbiores atque infestiores huic esse Antichristo? Sic enim subjungit Spiritus sanctus: Decem cornua, quæ vidisti in Bellua, sunt ii qui odio persequentur Meretricem, qui desolatam reddent eam, atque spoliatam: qui carnem ejus vorabunt, & igne cremabunt. Ac ne forte quisquam putet, istud tantum odium ab humana esse indignatione excitatum, aut hanc ultionem expetendam hominum consiliis, atque prudentia; causa tanta exacerbationis odique tanti declarat

PRÆFATIO.

tur unde sit. Nam Deus, inquit, inspirabit in eorum corda, ut faciant quod ipsi placet: Atque etiam ratio divina ultionis iudicijque predicatur: Vnâque sint inter ipsos voluntate, donec verba Dei impleantur.

Cum igitur de verbo mandatoque Dei constet: ut pii Reges ac Principes, quos ipse ab Antichristi exitio atque servitute eripuit; una sint inter se voluntate: & singulis in eam rem, hanc voluntatem jamdudum inspiravit; quid obstet quò minus una confederationis societate, quasi manibus junctis, & velut phalange facta in Antichristum insurgant: ut faciant quod Domino Deoque suo Servatori, Christoque Domino placitum est: ut sicut communibus odas, sic armis communibus Meretricem istam purpuratam persequantur? Nihil est igitur quod Principes pios, satis ipsos pro sua pietate cupidos exercenda ultionis Domini, Ecclesiæque liberandæ è dira servitute in qua miserrime tabescit; pluribus verbis exhorter. Quid enim honestius, quàm Domino Deoque suo parere? quid ipsis gloriosius coram Deo Ecclesiæque ejus, quàm Christo Domino adversus destinatum & Capitalem suam perduellem depugnanti, velut auxiliatricem præbere manum; & in pulcherrimæ victoriæ laudem, triumphique gloriosissimi decus, societatemque venire? Quid jucundius, quàm in Christi Domini injuriis suas ulcisci: & ita persequi, ut nullæ relinquantur ejus tyrannidis reliquæ? Quid cum ipsis, tum Ecclesiæ Dei utilius, quàm immanem & omni furore insanientem Pappam, qui tot jam per annos, vel secula potius, quò suum regnum, dejecto Christi Domini scepro verbòque ejus, stabiliat; non desinit Europam totam, funestissimis bellis, sanguinèque miscere: & qui nunc ut ipsos evertat: nihil non molitur; & omnem (ut aiunt) movet lapidem? quid, inquam, tum gloriosius, tum utilius, quàm auspice Spiritu sancto, Imperatore Christo Domino, disperdere, & to-

PRÆFATIO.

tum impium Regnum funditus evertere?

Sed & Spiritus sanctus, uberiora multo promittit hujus Sacrosanctæ confœderationis præmia: nimirum ut cum piis Regibus & Principibus cor unum, unamque voluntatem dederit; exequantur quod ipsi placet. Quid autem magis placet Domino; quam ut servatam ab Antichristo Ecclesiam, Regnumque suum; beato condant ordine, tantaque fœlicitate, quantam per Esaiam, Hezechielem, & hanc Ioannis Evangelistæ prophetiam futuram repromittit? Hujus igitur profligandi Antichristi hic finis est, hujus Sacrosanctæ confœderationis, quam Dominus inter pios Reges conciliatam vult, hoc consilium; ut eos quasi in specula collocet Ecclesiæ; ut ne quæ Sathan irrepat, qui doctrina simplicitatem corrumpat, ut adversus impuritatem morum, Ecclesiam bono componant continantque ordine: ut salvum & efficax sit Evangelii ministerium, & apud Ecclesiam honorificum: breviter ut adversus omnes externos motus, tuta sit Ecclesia Dei. Ejusmodi verò instituant sui ordinis consilium; cujus auctoritate, domestica inter ipsos pax sanciat, & siquid suborietur usquam dissidium, ipsorum interventu ab ipso ortu comprimatur: ut inquam, hujus ipsorum consilii majestatem, nihil moliri possint hostes Ecclesiæ, quod non ipsi extinguant, priusquam foras efferri, & tempore exardescere possit.

Quod certè pro iis opibus quas illis Dominus Deusque noster velut in manus tradidit, si paulum modo admitti velint; facile factu est, & ad omnia subita rerum, copias descriptas, paratasque commodis regionibus habere equitum ad XV. millia: legionum verò firmissimarum ad XL. millia: instructas omni bellico apparatu: quibus etiam nervus belli, quæ pecunia dicitur, defutura non sit à Domino: sicuti pluribus à nobis deinceps dicitur. Hoc igitur piorum Regum & Principum consilium; is Senatus verè fuerit, quem

PRÆFATIO.

quem imaginabatur Cyneas, Pyrrhi legatus, qualemque visum esse sibi dicebat Romanum Senatam. Hic, inquam, Senatus is fuerit, quem etate mundi prima fuisse ex heroibus, & Diis similibus hominibus describit Plato: qui erit bonis Ecclesiarum rebus, firmissimum presidium: nequid turbetur: afflictis, humano generi tutissimum perfrugium: ad quem, inquam, Senatum vota Ecclesiarum perferentur, & de cuius sententia, omnia in Ecclesiis prius agitata ex verbo Dei decidentur atque componentur. In quo ea una nascetur inter Reges & Principes amulatio: quis sapientia, consiliisque suis plurimum ad Christi Domini Regnum conferet utilitatis: quis copias suas præstabit, robore disciplinaeque instructissimas: quis Ecclesias sua fidei à Domino commissas optimo more & institutis Apostolicis, de communi sententia constitutas, purissimas conservabit. Hæc igitur illa Domini Deique nostri voluntas est, hoc placitum, quod à piis Regibus atque Principibus effici vult hac voluntatum unitate: ut illis videndum super sit unum; qua is Senatus maxime ratione, & quibus legibus constituendus sit, ad communem facultatem atque inter eos concordiam adstringendam: ne, quod suo malo sensit quondam Germania arte Pappali; dum publica consilium volunt concordie; ipsi inter se committantur. Sed istam curam atque sollicitudinem ipsorum relinquo sapientia.

Ad institutum sermonem revertar: dicamque hanc Sacrosanctam inter pios Reges & Principes confœderationem ipsis effectu perfacilem. Promittit enim Dominus se illis daturum cor unum & voluntatem unam, faciendi quod ipsi placitum est. Itaque obsecudent modo Spiritui sancto, nec à se repellant, extinguantve; prona sunt ad Antichristi exitium omnia, & ad beatissimam Ecclesiam reparationem. Sunt ipsis quidem à Domino Deoque nostro opes amplissima: sed si Dei voluntati obsequentur, magnis eas auxerit

PRÆFATIO.

rit incrementis. Dominus enim hac eadem Revelatione promittit se Ministerii vocationem extraordinariam coelitus suscitaturum, ut predicetur omni lingua, genti, populo, & suis tandem malis eruditos homines concessuros in Templum suum, quod populis apertum iri promittitur. Sed certe hujus Sacrosanctæ confœderationis fiducia, bonis, & quibus Spiritu sancto revelante, aperti oculi fuerint, animum resument, & capita sua attollent: illius vero terrore, mali cum sua Papiistica inquisitione, in rerum suarum desperationem inducti, omnem suum furorem remittent, & ut iniquæ sortis a selli, aures demittent. Quò fiet ut nihil movere possint; quin vicini Reges certiores fiant oportune, & suis copiis, quas ad manum, paratâsque habebunt; etiam domi in ipso conatu opprimere & disjicere possint.

Denique sic illos in animum suum inducere oportet: quemadmodum ab orbe condito Christus Dominus hostem magis destinatum præcipuûmque habuit neminem, quàm Antichristum: non Pharaonem, non Nabuchodnozor, non Sennacherib, non Antiochum. Quid enim magis hostile Christo, quàm qui Antichristus est? Sed & illi singulares homines fuerunt; hoc nomen & ista Bellua sedis est, & continuata per improbissimum quemque seriei nuntiatio: sed cujus queso impietatis? Ejus que hominum perditione gaudet: que doctrinam Evangelii corrumpit in hominum perniciem suis veneficiis: que idolum illud vastans & perdens induxit in Ecclesiam. Quamobrem ita pios Reges & Principes habere oportet: Dominum Deum nostrum, Christumque Servatorem, brachium divinæ suæ potentie exerturum ad horribilis ejus Belluæ mactationem, & ad supplicia tantò gravius expetenda, quanto superbius consurrexerit in Christum, & insolentius in illius thronum invaserit.

Itaque hoc unum ab illis in tot in suo sanguine beneficiorum

PRÆFATIO.

*ciorum acceptorum, tantorumque meritorum, quibus ipsos
 decoravit, recognitionem; postulat; ut sui se iudicii velut
 dignus prabeant, non quidem otiosos, sed quò aliquas illis
 partes relinquat in agendo, & ad ultionem attentis suorum
 promissorum fidem expectent, & adjuvent. Nam quòd
 Principibus Israel populòque Dei per Moſen dixit Do-
 minus, quòd aduersus Sennacherib, quòd contra Idumæos
 & Madianitas promiſit; id ipſi fide eadem præſtolentur,
 ac ſtudio precibusque proſequantur. Sic autem ait: No-
 lue timere: fortes eſtote: & videte ſalutem Domini,
 quam faciet hodie. Nam Egyptios quos vidistis hodie,
 nunquam videbitis. Dominus pugnabit pro vobis: vos
 autem quieſcetis. Nec tamen eam à piis Regibus & Prin-
 cipibus operam exigit; quòd in hac Bellua immolanda eo-
 rum operà egeat, qui eſt omnipotens: ſed ſicut Hierichun-
 tis mœnia, ſua unius potentia Dominus proſtravit: ſed
 non aliter quàm ad clamorem populi armis ſuccincti ſuis:
 ita Principem locum aſſumit ſibi Chriſtus Dominus in per-
 duellis ſui excidio: ſed ad quòd vult Principum piorum-
 que voces, preceſque & arma accedere: & ne longinquius
 exemplum ſumam; ſicut ſuperbam iſtam Hiſpani Regis
 claſſem, id eſt, rebur Antichriſti diſjecit, afflixit, impegit,
 & in profundum maris ſubmerſit ſpectantibus, nec ta-
 men otioſis Angliſ, ſed fortiter pugnantibus; ita ipſi com-
 parent ſe alacri fide, & animo forti ad hanc Sacroſanc-
 tam confederationem: cuius opera placet Domino impu-
 tam iſtam Meretricem Romanam bello perſequi, igne
 cremare, atque uſtulare: donec conſumatur, & cum tota
 ſede ſuòque collegio ac imagine ſua in nihilum redigatur.*

*Quo magis decet Sereniſſimam Reginam, quòd plura
 accepit à Domino benignitatis ornamenta, & hanc nuper
 victoriarum ſuarum de Antichriſto teſſeram; authorita-
 tem ſui nominis ad ceteros Reges, qua plurimum valet,
 aſſerre,*

PRÆFATIO.

afferre, & ultro instare, ut ad opus Domini quàm primùm se accingant: nec efficere cunctatione sua; ut traditam sibi à Deo victoriam evertat: sed ejus est pietatis instare debellata à Christo Domino hostium superbia, ut jam quò se vertant nesciant. Quid autem illam remorari possit flagrantibus sua sponte piorum Regum & Principum animis in Antichristi ejusque Regni exitium, & incumbentibus in suarum injuriarum ultionem, atque excitatis tantorum bonorum, quæ à Domino Ecclesia proponuntur, expectatione? An ulla fuerit ab Serenissimo fortissimòque Navarra Rege remoratio, qui se solus invicto depromptòque animo, ceu molem, furenti Antichristo, & totius ejus Regni torrentibus opposuit, & quartum jam annum ab Ecclesia fortissime propulsat? qui sicut infracta fide Spiritus sancti excidium Regni Antichristiani molienti, placidum se permisit; ita eventum promissionum ejus pacato animo expectat, & à tot jam annis Principes ad hoc Sacrosanctum foedus invitat, & ad auxilium inclamat? Cui si jus successionis in Galliarum Regnum suo tempore obtinendum, cum volet Dominus, confirmatum fuerit, & regnum suum Navarra hac rerum oportunitate extorsit ab Antichristo Hispanòque Rege; quantum quæso virium Ecclesia Dei & sacra Principum confœderationi accesserit, & Antichristo decesserit?

Quod ad Serenissimum Scotiæ Regem attinet, ulli ne poterit ab illo interponi mora, addito ad pietatis ejus studium, & animi magnitudinem, auctoritatis tuæ pondere: quam materna colit reverentia? Sed & tanta ingenii, & animique sui ornamenta ubi magis proferre possit; quam in tot Regum & Principum Sacrosancto Senatu? & ubi pulchrior, & latior campus offerri possit, ubi virtus & animi magnitudo expatietur; quàm in his quas Dominus proponit victoriis, & sub eo piorum Principum imperio quod Dominus promovet?

PRÆFATIO.

Qua eadem & fiducia Serenissima Regina esse debet, de Serenissima Daniæ Rege: vel quod eam Matris loco reveretur, vel quod spirant adhuc Optimi Principis Patris ejus in filii corde, & Serenissima matris consilia: quibus hoc ipsum quod urgeo opus Domini, Deo propitio effecisset; si ei visum esset aliquot menses ejus vita producere, nec ei reditum in cœlum peccata nostra maturassent. Quo enim spectabat conventus ille à Germanis Principibus impetratus Hamburgi?

Idem polliceri possumus de Serenissimi Sueciæ, Gotthique Regis pietate: vel quod ejus plurimum interest ob domesticos viciniosque motus, vel externos à Moscovitiis: Quorum irruptioni cum sit oportunus, & affirmet Dominus eas barbaras Gentes, ceu cicadas, per terras effusumque jam solitudinibus, Borystenæque fluminibus agere neantur; cui dubium quin ei Regi sit optatissimè immansissimam fœdissimamq; gentem, vel terrore oblato tanta potentia, quantam comparat Dominus è piis Regibus & Principibus, comprimere: vel oppositis tantis exercitibus late prostrigare: prolatis etiam in Orientem Christiana, cum volet Dominus, fidei sinibus?

Nam quid de illustrissimis potentissimisque Germaniæ Principibus dicam; qui cum & ipsi intus à Paphlagicis & ipsis potentibus Principibus obsideantur: & à cæteris exteris Regibus instigentur, & à Pappa per furoris sui flabella Iesuitas: foris autem à Turcis, Moscovitis, Procopitisque Tartaris obsideantur, qui suum commodum expectent; præsertim in tanta Imperii senescentis, vel potius rabeſcentis debilitate; optabilius possit obtingere; quam ut communibus tot piorum Regum opibus, copiisque tantum discrimen à se propellant? Quorum votis optatissimis, si Serenissima Regina auctoritatem suam adjunxerit; mihi minime dubium videtur; quin tantū bonum velut cœlitus oblatum, demissumq; expassis palmis excipiant,

PRÆFATIO.

Et profecto unum istud triste de Cœna Domini dissidium, tantam hactenus Ecclesie liberationem & felicitatem invidit, & à nobis removit: Sed cum illustrissimus Saxonie Dux, & Imperii Elector, statuerit, istam controversiam potius inter doctos privatis odiis, & criminationibus versari & agitari; quam esse ab rei natura in Ecclesias profectam, optimam certe sapientissimamque rationem secutus est: ut peregrinis & inauditis, de Cœna Domini dogmatis exclusis; apud Ecclesias ea sententia reciperetur; qua extat verbo Dei aperta, & est ^{etiam} expressa tota Scriptura: scilicet, Sacramentum Cœnae, Sacramentum esse vere communionis nostrae in corpore & sanguine Domini, ad remissionem peccatorum nostrorum, vitæque aeternae participationem. Quo, inquam, in Sacramento is explicat omnes suas cū humane, tum divinæ naturæ opes, & facit in se majoribus augmentis crescere. Hanc fidem, cum omnes per orbem Christianum teneant Ecclesie; cum una hac doctrina per Ecclesias fidei credatur, prædicationeque verbi resonet; sapientissimus Princeps singulari Ecclesie bono & communis concordie, hanc jam inde ab Apostolis ad annum octingentesimum celebratam creditamque doctrinam, unam suis in Ecclesiis ditionibusque prædicari iussit. Quæ de re hoc loco pluribus scribere per sedebam; quod sub hujusce tractatus finem, rationem tradidi, qua magna Ecclesie adificatione hoc triste dissidium etiam inter ipsos doctores, sopiri componique possit.

Cum autem Princeps illustrissimus pie sapienterque iudicaret, hoc Christi Domini corpus mysticum, quod est Ecclesia, quod & ab Antichristo in Regina Serenissima, fortissimoque Navarra Rege impetitur; nonne simul iudicabit eam Antichristi violentiam, totius hujus divini corporis membris esse propulsandam? ut cum omnium Principum & Ecclesiarum, una fides, & unus sit Spiritus, communi

omnium

PRÆFATIO.

omnium membrorum contentione, commune periculum esse repellendum?

Quin & clarissimorum Saxoniarum Principum Vinariæ Ducum eadem sit sententia, cui possit esse dubium? Nam cum in domo Paterna unâ pene cum illis & nata, & altâ, educatâque sit Ecclesia; num illis esse debet Ecclesia salus charissima? Propter quam quidquid istud est ab illis acceptum incommodi, si bono pacis id Domino sponte sua largientur: qui solus sua providentia Regna transfert, & ut expedire suis novit, ea donat; sua plurimum tranquillitati atque felicitati consuluerint. Dominus enim Deus noster cum summe bonus, iustus, & misericors sit; vel potius summa & essentialis bonitas, iustitia, & erga filios in Christo Domino suos ipsa misericordia; decet eos non a quo solùm animo ac forti, qua ab eo accidunt incommoda ferre: sed etiam grato gratias agere, expectatione tanta gloria, que nos propediem manet. Sed nec promissa Dei unquam frustranea sunt: nisi quòd sit rebellione nostra; ut in longinquum saepe tempus differantur. Quin & in animum suum sic inducere debent: non esse unicum Domino temporalium bonorum benedictionis genus. Verum ut instituti sermonis sine nostra se teneat oratio; sperare licet huius sacræ confœderationis operâ, & hac rerum, quas Dominus molitur conversione, de omnium Regum ac Principum bonorumque sententia, pulcherrimam præbitum iri facultatem, huius jactura grandi fœnore compensanda.

Clarissimi vero Principis Anhaltini sapientia & virtus nihil nos de ipsius summa pietate sentire patitur, quàm quod cum ad Dei gloriam, & Ecclesia salutem, rum ad Germaniæ decus & securitatem pertinet: Qui unus ceteris Principibus exemplo potest esse; una cura atque sollicitudine, totam Ecclesiam complectendi: ne dum unam corporis partem curant, & ei consultum volunt, & reliquas negligunt; totam perditum eant, que non potest nisi in uni-

PRÆFATIO.

veritate atque unitate servari. Nam quantopere semper is Princeps studiosus pacis Ecclesia fuerit; res ipsa testatur: ut ei si creditum fuisset, jamdudum in hanc confederationis societatem Principes corvissent: & confusis hostibus floreret per Europam Ecclesia.

Nec plus erit operæ in adducendis in eam sententiâ Illustrissimis Principibus Marchionibus Brandeburgensibus, Ducibusve Brunsvicis, Luneburgensi, Megelburgensi: quibus addo & clarissimum reverendissimūq; Principem Ioachimum Fridericum Marchionem Brandeburgensem, Magdeburgensem Archiepiscopum, Germaniæ Primatem: quibus quam iucunda futura sit ista confederatio, fidem facit eorum in Deum Patriamque pietas, pro qua tot adversus Turcas Majores eorum pericula subierunt; quam hujus confederationis beneficio non modo salvam ab omni domestico molimine, & externo Turcarum externarūq; & barbararum Gentium impetu fore vident; sed etiam ipsis Turcis metuendam.

Nam quoad Illustrissimum Principem Ducem Luneburgensem; si quemadmodum summopere cupiebamus omnes, & ipse optabat; hanc operam Deo Ecclesiaeque navare potuisset, & auxiliariis Germanorum & Helvetiorum copiis præfuisset; hodie beati viveremus. Eius enim autoritas & suos continuisset, & nostris majorem fiduciam fecisset: cujus utriusque rei suspitione in ista mala devenit, & pulcherrima expeditio pene frustra tentata.

Sed ad Rem propius accedo. quis enim finis tota Germania Pomeraniave per Principes singulos discurrunt? Ecquis autem fuerit suscipiendus labor in ista confederatione probanda Illustrissimis Principibus Hessiæ Langraviis, Comitibus Casselbogen, Wilielmo, Georgio, ceterisque fratribus? quorum Parens optimus simul & fortissimus Princeps pro Ecclesia Dei salute, sed immaturis

PRÆFATIO.

adhuc rebus, nec dum ad suam periodum devolutis, cum datum adhuc esset Bellæ Romanæ vincere sanctos; sepius tamen vitæ statûsq; sui amittendi periculum adire non recusavit: & pene solus è Germania Principibus, laborantibus nostris Ecclesiis rebus pene perditis, eas equite, milite, pecuniâque sua, vel aliunde mutuo sumpta, adjuvit, & opportunissimum auxilium tulit. Inprimis autem Illustrissimi Principis Wilielmi studium Ecclesiæ juvande, operâque in sollicitandis Principibus nunquam defuit.

Quid de Illustrissimis summôq; splendore florentissimis Principibus dicam Palatinis Comitibus: altero Electore, altero Electoratus administratore Cassimiro Bavarix Ducibus: quorum ille avitæ memor & emulus magnanimitatis, nihil invidiam veritus, ab eo acceptâ traditamq; veram de Cœna Domini sententiam amplexatus, atq; professus est: eam judicans esse verissimam, quæ cum Scripturæ analogia, & perpetua Patrum jam inde ab Apostolis continuata omnium Ecclesiæ ætatum serie congrueret. Itaque hac illius principis accessione, quanta sit & Principum, & Ecclesiarum in hanc partem inclinatio facta videmus, Deoq; Optimo Maximo supplices, & adorabundi gratias agimus: eidem Principi summa bonâq; omnia ominantes atque supplicantes. Nam quod ad aliterum, eum semper esse sibi natum Domino Deoq; suo gratiasaget Ecclesiæ: & ei prospera faustâq; omnia pro ejus amplitudine supplicabit: qui Opt. Patris mandato in hanc Antichristiani regni dimicationem inductus, nullum vitæ, capitis, fortunarumque suarum periculum pro ejus salute recusavit: sed & Ecclesiæ Dei gratia animi memoria, agnoscunt se, quicquid gratiæ, auxiliûq; aliunde nacti sunt; ejus potissimum commendatione, atque autoritate esse consecutas: & ejus præferentim operâ hanc sanctam confœderationem sperant atq; cōfidunt de omnium Germania Principum sententia, primo quoque die instituendam.

Ad

PRÆFATIO.

Ad quam si Illustrissimorū Wirtembergensium Ducum, Comitūque Montbelgardensium auctoritas accesserit; quantam materiam praberit nobis Dominus predicāde sue benignitatis? Nec enim dubitemus impletū iri à Domino, quod ad eā promittit; & certè impleri necesse est: ut deo univērsis habere cor unum, unāq; voluntatem faciendi quod ipsi placitum est. Quod certè effectum fuerit, si in unitatis fidei symbolum, cum Christo Domino, & inter nos consenserimus: quod est sacra Domini Cæna. In qua concilianda tametsi perfacilem, & perspicuam rationem hoc tractatu protuli: hoc tamen in presentia dixero: quod cum ista discrepantia, non sit Ecclesiarum, que omnes una fidei confessione agnoscunt Cœnam Domini esse Sacramentum, sua in ejus corpore unitatis per veram carnis & sanguinis ipsius participationem; ad divinam ejus naturam communionem: cujus nos ipse in hoc maxime Sacramento, magis ac magis facit participes; ut ceu ejus membra Spiritus sancti augmentis crescamus ad mutuam charitatem. Hæc omnium orbe toto Christiano Ecclesiarum fides; hæc Sacrosancta veritas, pro qua tot adversus Antichristum decertant Ecclesie: in qua discrepantia nulla: sed istud dissidium cum à doctis suscitatum, & ab iisdem instigatum, tantum invaluerit; accidisse perincommode video quod hæc apud eos Principes, inter illos ipsos controversia sit agitata, per quos potissimum exarserat: sed certè res est dijudicatu perfacilis. Nam removeantur modo ab Ecclesia didactica, de quibus ea nihil ullo unquam tempore subodorata est, & que fidei fundamenta convellunt; necesse est elucere veritatem, & contrariam omnem sententiam everti, summa ipsarum Ecclesiarum concordia. Quod quanto opere salutis communis causa inter sit, & sit ad hanc confederationem de omnium Principum sententia, efficiendam accommodatum; iidem Illustrissimi Principes satis intelligunt: sed & sua securitatis causa: quam vident, & sapius

PRÆFATIO.

sepius experti sunt vicinos Principes potentissimos, oculos ambitionis suæ in Sueviam, ipsorumque ditionem semel adjectos, nusquam dimovisse: ut hujus confœderationis operâ salvi sint, nec jam habeant quod inde vereantur.

Nam quid de Illustrissimis Principibus Bipontinis Ducibus, Principibusq; dicam, Baviaræ Ducibus; quos certe necesse est, Paterna virtutis & pietatis heredes atque emulos, in hanc confœderationis Sacrosanctæ conspirationem atq; institutionem totis viribus incumbere? Eum enim Principem memini, adhuc adolescentem, Augustæ in Comitibus, anno 1548, regnante passis (ut aiunt) fortuna velis Carolo Imperatore v. & reliquis Principibus, si minus ad Casaris presentis, & mandantis voluntatem accedentibus; at certe annuentibus: solum in conventu Augustano toto corpore ab omni idololatrice Missa celebratione abhorrere. Qua invicta fidei constantia ad extremum usque Spiritum pro Ecclesia, Deique gloria laborans, & in Gallia militans perseveravit. Cujus virtutis, officiorumque pietatis fructum, in eadem pietate & constantia, perseverantium filiorum est, uberrimum de Dei, deque Principum omnium, atque Ecclesiarum judicio fructum hujus confœderationis beneficio expectare.

De Helvetiorum Pagis singulari pietate, sapientia, pariq; fortitudine à Domino Deoque nostro præditis: Tigurino, Bernate, cæterisque; nec non de Rheticis, quid aliud dicam, nisi quod res ipsa testatur? Qui cum potentissimorum Regum jam inde ab Evangelii restitutione, confœderationem semper, etiam suis magnis commodis recusarint; iidem tamen Principum vere Christianorum, Ecclesiarumque amicitiam, ab ipso renascentis Ecclesia ortu cupidissime expetruerunt: & ut de cæteris mittam dicere; cum Illustrissimo Principe Philippo Hæssie Langravio, & aliquot Imperii civitatibus periculosissimis temporibus non dubitarunt religionis causa adversus omnes minas fœdus
inire;

PRÆFATIO.

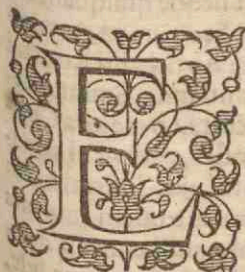
*inire; quanto opere verò contenderunt, ut in cōmune Augu-
stanū fœdus admitterentur? Sed nec rebus Gallicis oblata
occasione unquam defuerunt. Et ne vetera eorum beneficia
cōmemorem; quantam, quamq; lectam iuventutem anno
superiore emiserunt Gallicis Ecclesiis laborantibus: vix a-
nimis magis quàm armis egregie instructam? Itaque ta-
libus viris hanc Sacrosanctam confederationem persua-
dere quis labor fuerit, quam ipsi à Deo Optimo Maximo
omnibus votis expetunt: præsertim cum futura sit ea ar-
mis, equis, pecunia, omnique bellico apparatu: in primis au-
tem Ducibus munita: ut talibus viris sua tantum virtuti
præstanda sit?*

*Sed me ipsum revoco per amplissimos Germania, Hel-
vetiæque fines, Principumque aulæ longius discurrentem
magno meo quidem erga tales Principes studio, sed certe
labore non irritò: à quo meo instituto ut aliquando pedem
referat oratio; sic Serenissimam Reginam sperare oportet,
atque de promissis Domini Deiq; sui confidere; si semel
hanc ejus voluntatem amplexa fuerit; adducendorum pio-
rum Regum, & Principum in unius fœderis, societatisq; in
vinculum; aspirante Domino, & intus in eorum animis a-
gente per Spiritum sanctum, obvia, pronaque illi fore om-
nia ad pulcherrimam victoriæ suæ, quam ei Dominus com-
paravit, & solus effecit, persecutionem, & suam injuria-
rum ultionem magnificentissimam, & propinquum Anti-
christiani Regni exitium.*

Cui qui Christo Domino, Ecclesiæque ejus bona
& fœlicia volunt omnia, di-
cant: Vch.

DE ECCLESIA DEI AB
ANTICHRISTO PER EIVS EX-

cidium liberanda : eaque ex Dei pro-
missis beatissime reparanda.

ECCLESIAM suam Domi-
nus Deus noster penè perpe-
tuae cruci, afflictionibusque
subjectam, ad hæc usque, quæ
jam aduentarunt, tempora,
non ipsius magis salutis cau-
sa, quam suæ gloriæ voluit
interesse. Et in hac quidem

*Ecclesiam De-
us cruci subje-
tam suo glo-
riæ, & ipsius
voluit esse sa-
lutar.*

atque corruptione, quidni hac disciplina dome-
stica virga corrigamur, ne cum hoc mundo pe-
reamus? Ipse verò Christus Dominus cum sedeat
Rex in æternum in domo Davidis patris sui, & ejus
proprium sit dominari in medio inimicorum suo-
rum, & iidem sempiterno & exitiali odio, belloque
Ecclesiam, regnumque illius persequantur; illius
gloriæ plurimum interest, contumaces hostes sca-
bello pedum suorum subicere. Sed & quanta ho-
minis renati gloria est, quòd cum ipsi per peccatum
prostrato insultet Sathan, nihilominus virtute
Christi recreatus exurgit, & victorem sub pedibus
suis conculcat Sathanam?

Veruntamen Dominus Deus nostræ con-
ficius infirmitatis, hanc Ecclesiæ crucem ita tempe-
rat, ut virium reparandarum causa quædam velut
halcyonia, induciásque laboranti largiatur: & pro-
phetas subinde suscitavit, qui per verbum Spiri-
tûmque suû fidem, ne labasceret, corroborarent, &
tebus velut perditis spè erigerent. Quod à Domi-
no Deoque suo auxilium Ecclesia si serius advenire

*Sed velut in
media persecu-
tionum brita-
nia, halcyonia
largitur Eccle-
siae, & prophe-
tas suscitavit qui
confirmant.*

C

putat,

Quod potissimum fecit sub Antichristi seu a tyrannide per Apocalypsin.

putat, quàm vellet; tum quasi ab rege Dominóque suo deferra, magno cum dolore in cœlum suspiciens queritur: jam non est propheta: jam solita cui subsidii signa nulla videmus: neque quisquam est, qui sciat quo-usque tandem? Sed cùm ea certamina, quæ sub nefario immaniq; Antichristi Romani dominatu, Ecclesiæ erant exantlanda, summum eam in discrimen essent adductura; eò majora Christus, idem rex & redemptor noster, paravit ei admnicula, quibus velut senectutis ejus infirmitatem sustentaret: ut si hanc extremam ætatem cum ulla præteritarum libeat comparare; nulli, cum ab Apostolica discesserimus; neque sapientia, neque fide, neque gloriosa Martyrii confessione cedere videatur. Sed & quousque tot pro sua gloria certamina decertanda forent, & tanti labores sub Antichristi tyrannide perferendi, continuata illius per seculum serie, ad illius excidium, per Ioannem fidelem seruum suum atque Apostolum ita percucurrit; ut si paulò attentius animadverterimus, non tam prophetiam legere, quàm historiam in tabella depictam intueri videamur.

Quis ejus lectione fructum.

Sic igitur affectos esse nos oportet, hunc tantum thesaurum non esse quasi palladium aliquod, apud Ecclesiam, quasi fatale donum depositum, cui asseruando, ut formicæ auro Indico invigilemus, aut ut canes ad præsepe rem custodiamus, nobis inimicalem, ne cui ad eam pateat accessus. Sed ut tantis in malis confirmemur divinis & incomprehensis Dei promissionibus: & ut sub finem temporum, quæ jam impendent, memor Ecclesiæ judiciorum Dei præteritorum, ob corruptam fidei disciplinamque puritatem, unde tot hæreses, & iste nobis ortus est Antichristus, suis malis edocta sibi consulat in posterum.

sterum : propositis suavissimis consolationibus, & liberatione beatissima, si Dei monitis præceptisq; salutaribus paruerit.

Et fateor ego quidem id genus prophetiæ hodie vel perrarum esse, vel potius Ecclesiæ denegatum, quod ad novam rerum futurarum revelationem pertinet. Quid enim ea nobis opus est, quæ ad contraversorum doctrinæ capitum explanationem pertinent, in tanta verbi Dei luce? Quod autem ad venturorum prædictionem facit, ea ita sunt Spiritu verbóque Dei patefacta, ut amplius nihil expetendum videatur : modò ne torpore quodam obdormiamus, & ultroneam cæcitatem injungamus animis. Si enim quæ scripta sunt omnia, ad nostram salutem & consolationem scripta sunt; quid est quod arbitramur prophetiam à Spiritu sancto Ecclesiæ consignatam esse, quasi cœlestem thesaurum, ad nudam reverentiam & admirationem? Quod si ita foret, quorsum hoc eodem Apocalypses libro nostram sæpè excitatur attentio, & quod Spiritus sanctus nostram quasi vellicans aurem, ita admonet? Hic est sapientia Sanctorum : Si quis habet intellectum. Item, Hic est fides & patientia : Item, Si quis habet aurem : audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. Et quæ tandem foret rerum incognitarum *καὶ ἀγνωστῶν* utilitas? At profecto cùm Spiritus sanctus beatos pronunciet eos, qui verba intelligent hujus prophetiæ; vano non vult nos labore excruciare : sed cum authorem se beatitudinis istius profiteatur; profitetur & intelligentiæ se fore; si modo qua decet reverentia ad hæc mysteria accersimus : nec ut nostræ cupiditati satisficiamus : sed ut Ecclesiæ proximique ædificationi serviamus.

*Non frustra
subinde exci-
tari animos
nostros ad ejus
prophetiæ at-
tentionem.*

*Ejus intelli-
gentiam non
esse ex ingenio
noſtro: ſed ex
revolutione
Spiritus ſancti.*

Quæ tamen non eò pertinent, perinde quaſi ho-
minum temeritati & arrogantia, habenas laxan-
das putem, qui ſuo quodam velut Marte, ſuoque
ingenio iſta ſe putant intellecturos. Nam cum ſcri-
ptura ſacra omnis divinitus inſpirata ſit, nec inter-
pretationis privata: ſed ſicut divini homines &
propheta à Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt; ita
oportet eam illo ipſo Spiritu authore cognosci;
quantæ quaſo temeritatis fuerit, tantorum myſte-
riorum oracula industria intelligentiaque ſua velle
referare, & Eccleſiæ Dei pandere? Quod qui præ-
ſumunt, ſicut à Zacharia propheta caſtigandi pro-
nuntiantur, ita ab Eccleſia meritò coërcendi vi-
dentur. Modus igitur adhibeatur: ut & reduca-
mus habenas hominum curioſitati, & emulemur
in hac excellere prophetia, ad Eccleſiæ ædificatio-
nem. Ita tamen, ut quemadmodum jubet Apoſto-
lus, placidè quæ revelata fuerint, Eccleſiæ iudicio
ſubmittamus, Spiritus enim prophetarum prophe-
tis ſubjici mandat.

*Apoſtaliſſima
potiſſimum
ſcriptam po-
ſtremæ Eccle-
ſiæ ætati &
quamobrem.*

Et mea quidem ſententia ea videtur Spiritui ſan-
cto fuiſſe mens in hujus prophetiæ obſignatione;
ut ætates tamen ſingulæ, quæ propriè peculiaritèr-
que ſibi dicerentur, poſſent intelligere, tum ad præ-
ſentis temporis conſolationem & admonitionem:
tum ad futuri cautionem. Et cum hæc eadem pro-
phetia potiſſimum extremæ Eccleſiæ ætati ſcripta
ſit; ut in ea quaſi è tabella ſuperiorum ætatum lap-
ſus, & inde gravia, quæ eſſent conſecuta Dei iudicia
intueretur, & ut ſuis edocta malis, melius ſibi con-
ſuleret in poſterum, nec in eoſdem ſcopulos ruruſus
impingeret; tantò magis decet nos, quibus hæc
ſcripta ſunt, attendere, & præteritis malis pruden-
tiores in poſterum fieri. Nam ſicut ea quæ ſuperio-
ribus

ribus ætatibus evenerunt, ipsa docet & aperit rerum experientia, & ex illis, ea quæ jam adsunt prædicta nobis videmus; ita & quæ mox adventant, animo prævidere Spiritu sancto authore & magistro, non ita magnæ difficultatis esse videtur: sed nec è præcedentibus seculis posteriora, qualia futura sunt, animo comprehendere, hac eadem Spiritus luce nobis est denegatum.

Quamquam ab eorum sententia longè absum, qui illorum omnium mysteriorum scientiam sibi arrogant, atque in ipsis numeris subducendis ita versantur, ut ipsos dies, tempora, & temporum momenta dimetiantur. A qua eos vanitate, quia nondum est datum illa nosse, revocare deberet vox Angeli, qui cum Danieli res panderet populo Dei, Ecclesiæque ad extremam usque temporum revolutionem; & is cognoscere cuperet, quo tempore eventura forent; his verbis revocatur, & de se cogitandum potius admonetur. Esto contentus Daniel. Nam ista verba sunt obsignata ad definitum tempus. Sed tu persevera ad finem usque, atque quiesce. Deinde resurges tuo tempore usque ad finem dierum. Hujusmodi nimiam curiositatem compefcit Hieremias: Intelligetis, inquit, ista in novissimis diebus. Quinetiam Dominus, in quo thesauri omnes sapientiæ atque scientiæ concluduntur, si humanæ suæ naturæ denegat temporum momentorumque cognitionem; quia Deitatis erat propria; quanta nostra videri debet curiositas, tempora, & temporum partes, ipsaque penè momenta dinumerantium?

Sed tamen cum iste à me susceptus sit sermo ad reges & principes, quos Christus Dominus ab Antichristi dominatu retraxit, & in regnum suum transla-

Temporum dimensiones, specialis Spiritus sancti revelatione egeret.

Quibus de causis hoc tractatu exponitur precipue

*huius prophetie
loci. Quod Ec-
clesie iudicio
subiectum sit.*

translatos eò potentia gloriæque extulit, ipsius ut
parerent voluntati. Ipsius autem ea voluntas sit, ut
eorum in primis opera uteretur, ut quemadmo-
dum per Mosem populum suum à Pharaonis servi-
tute liberavit, ita Ecclesiam suam ab Antichristi
Romani dominatu per eos liberaret : præterea
cùm ab Antichristo eadem operâ merita expetat
supplicia: Ad hæc cum ea, inquam, Domini volun-
tas sit, ut omnes eadem voluntate, unâque conten-
tione regnum illud excindant, & Ecclesiæ salutem
atque dignitatem, quam ipsorum fidei commisit,
ita procurent; ut beata intus forisque pace consti-
tuta, exurgat cœlestis illa Hierusalem tantopere à
prophetis prædicata ; cum, inquam, hujus tantæ
fœlicitatis stabiliendæ causa Dominus illos archi-
tectos beatissimi operis constituerit, ut Ecclesiam
à se liberatam pulcherrimo condant ordine : &
priscis apostolicisque repositam fundamentis, ita
muniât adversus domesticas externasque omnes ini-
urias, ut in eo beato statu in adventû Domini fœ-
licissimè consenescat; ad quas superiores causas ac-
cessit & ista quod cû pios principes exhortari mihi
animus sit ad Antichristi excidium; quis ille sit An-
tichristus, unde ortus, quomodo creverit, & quæ ei
fata impendeant putem ex eodem Dei verbo enar-
randum. Non quod necesse sit, sed quod etiam maxi-
me gnaris rem me putem gratissimam facturum.
Nec enim parvi refert quæ facimus alacri confiden-
tia nec reluctantæ faciamus : sed & spero imperi-
tis rem me gratam facturum. His ego tantis de cau-
sis veniam mihi dari postulo, si quid ex verbo Dei
mihi videatur, ingenuè candidèque dixero. In quo
si quid me fefellerit, sicut me ipse non hominem
solum, sed etiam sanctorum postremum verè, benèque

libentérque agnosco, Ecclesiam oro, cujus unius ædificationi meus iste desudat labor; scriptum hoc ut dijudicet ex verbo: & si quid me fugerit, cujusmodi plurima esse video, boni consulat: simul & fratres uberiora donaria à Domino consecutos, orabo hoc opus crassius informatum, suâ sapientiâ, & rerum usu, ut elimet, atq; expoliant ad majorem Ecclesiæ ædificationem.

Cum autem Ecclesiæ unum corpus sit, cujus omnes ætates hac prophetia prosequatur Spiritus sanctus, & quæ singulatim cuique ætati erant eventura, explicet, & quasi sub unum intuitum conspectumque subjiciat: ut alia ex aliis intelligi necesse sit, facere non possum, quin totam hanc historiam quam brevissimè potero perstringam. Nec enim magis ex ætate Ecclesiæ una, reliquas, universamque ejus constitutionem licet intelligere, quam è manu pedè ve, ac ne ipso quidem capite, reliqui totiùsque corporis formam animo comprehendere. Ad hæc cum Domini Deiq; nostri una sit voluntas, unumq; judicium, nec hac decrepita ætate sua, Ecclesia sapientior constantiorq; futura sit, quam superioribus fuerit ætatibus; haud quaquam varare, & ob eos, quæ à Domino sunt consecuta judicia; ne rursus in eundem offendat lapidem, unde hæreses schismataque extiterunt: horrenda, & tam gravia à Domino expetita supplicia, ut ex illis Antichristus velut Episcoporum humeris in Ecclesiam illatus fuerit, & Ægyptiæ tenebræ per eam diffusa.

Atque ut ad rem veniam, quod ejus libri initio Spiritus sanctus sua dat fideli suo servo Ioanni ad Asiaticas septem Ecclesias mandata; non illarum magis

*In continuata
Ecclesie serie
necesse esse om-
nem ejus histo-
riam nosse.*

*In Ecclesia
Asiaticis ad
omnes scribi
c. 1.2.3.*

magis Ecclesiarum, quàm cæterarum causa factum est: nec ad eas potius conscribuntur, in quas sigillatim dispectionem & *emendationem* ei Spiritus sanctus demandarat, quàm ad reliquas, quæ toto orbe apostolica manu erant propagatæ, & quas hodie verbo suo congregat, congregandâsque molitur. Nos enim sicut stilla è situla diffluimus: & Ecclesiæ perpetuus quidam canalis est, ut diffluentibus undis, unus tamen perduret ad rerum consummationem quasi fluvius. Itaque quæ Asiaticis est Ecclesiis interminatus Spiritus sanctus, nostris etiam & nobis ipsis interminatum putemus. Omnibus itaque comminatur Spiritus sanctus, ut nisi in fidei veritate, & in disciplinæ puritate, viteque sanctitate perseveremus, & quæ jam tum erant enata vitia, & quæ hodie Ecclesiam quoque præfocant, melioris frugis emendatione corrigamus; se lucem fidei verbique sui à nobis subducturum.

Apoc. cap. 2. 3

Apoc. cap. 4.

Unde obstru-
tus codex sacer.

Quo beato in statu cum per aliquot ætates Ecclesiæ perdurassent, revelatur cap. 4. quanta fuerit tum Ecclesiæ catholicæ fœlicitas, quàmque suavis obortus sit Ecclesiæ, tum militantis in terris, tum triumphantis cum Christo in cœlis concentus, tum laudibus ei Deoque suo celebrandis. Sed enim ut homines sumus, id est, ipsa vanitas; factum est ut Ecclesiarum pleræque aliquot post seculis à fidei sinceritate recesserint. Vnde hereses capitales sunt consecutæ. Quamobrem ob eas jam latius serpentes, quæ antea in paucis fuerant, iisque, ut paleæ continebantur; iusta Dei iudicia commemorantur. Non quò nullæ fuissent hereses antea: sed quò ab apostolicis viris, quorû singulari Dei beneficio magna velut seges excreverat, pro Apostolico ordine facile fuerant confutatæ atque præfocatæ: ut
Ebionis

Ebionis, Cherinthi, Martionis, Valentini, Theodori Coriarii, Samosatani, Manetis, Sabellii.

Sed cum surgente episcoporum ambitione ^{Vnde sciens. mala.} idem pii magis videri, quam esse studerent, & eodem malo dissolvi cepisset Ecclesiæ disciplina; eodem rursus hereses, quæ antea excisæ extinctæque videbantur; rursus velut stollefcere germinaræque ceperunt; ut cum novæ viderentur, nova quoque nomina sumserint: & in Arianam, Macedonia- nam, Nestorianam, Eutychnam, & Monothelitas abierint. Extitit postrema velut ab inferis papistica, non tam heresis, quam à Christo Domino, fideique veritate defectio: sed quæ specie pietatis solum thronumque Christi in Ecclesia, terrisque occupavit, & quæ (hominum perfidia dicam, an stultitia) sed quæ tamen spiritalem terrenumque nacta dominatum, omnium evasit truculentissima.

Harum tot hereseon caligine cum obtenebrata ^{Apoc. 5.} miserabiliter jacerent Ecclesiæ; Dominus in ira suæ memor misericordiæ, singulari pietate viros subinde summisit, qui furentibus episcopis partim odiis, partim ambitione, Apostolicam renovarent fidem, & ab Antichristo Christianorum animos ad Christum Dominum revocarent, & aliquot pietatis semen excolerent, quod superesse videbatur, quod in uberrimam Ecclesiæ velut segetem exurgeret aliquando. Ad istam quam dixi digladiationem Ecclesia in horrenda schismata subinde fœde dilacerata est, & consecuta veritatis ignoratio tanta; ut codex sacer, quia jam non intelligeretur, pro scripturæ loquendi more, obsignatus dicatur.

Sed tamen tantis in malis Ecclesiæ suavissima ^{Apoc. 7.} consolatio proponitur capite septimo, reparanda ^{Reparande Ecclesie promissiones. &} Ecclesiæ in pristinum statum ex omnibus tribubus

D

Israel,

*sacri codicis
resignatio.*

Israel, & gentium plenitudine. Ceterum sicut heresibus obscuratur veritas, & velut sigillis obfigurari videtur, ut jam non intelligatur; ita veritatis illustratio & reseratio lucis euangelicæ, singulorum signorum, quibus obstructus erat codex ille sacer, resignationi comparatur: ut cum tanta ignorantia potissimum ex illis heresibus septem, quas paulo ante dixi, extiterit, totidem signa à Christo Domino resignari dicantur. Cujus ad doctrinæ tantæ illustrationem furit Sathan, fremunt homines, & vulgò tumultuantur. Vnde ob cordium obdurationem, & quòd episcopi suis sævis odiis Ecclesiam velut civiles in partes distraherent atque discinderent, Phialæ iræ divinæ in homines effundendæ prædicuntur.

*Apoc. 3.
Horrenke potissimum tenebre in papas.*

In primis ædæ tenebræ prænunciantur sub Antichristi adventum, & in illis illustrandis piorum magni labores. Quod quidem iniquitatis extremum est mysterium. Est enim ea impietas ceterarum hereseon penè cumulus, & quæ vel sola, sacrum codicem obstructum obfiguratumq; tenuit. Quid enim attinet Christum filium Ecclesiæ gubernanda præsensque potentia: ut alio opus sit capite, quod regat, quod moveat, & Christi meritum dispenset: qui salvet & damnet? Quid iuvat veritatem pleno ore fateri, quæ à nemine cognoscatur? Cetera mitto quæ sunt infinita. Nam pro hæresi & sacrilegio habitum atque vindicatum, in sacro codice legisse; præterquam eos qui bestiarum characterem haberent: & quod legeretur aliter intellexisse, quàm ex ipsius Antichristi sensu. Habere enim Spiritum sanctum in pectoris sui scrinio, è quo scripturæ sensum discere oporteret.

Hujus

Hujus igitur in primis ad impietatis revelationem suscitavit Dominus angelos septem, cum singulis tubis. Quinam verò sint isti Angeli, nisi iidem quos Spiritus sanctus eodem designavit nomine hujusce revelationis initio? & de quibus loquitur Apostolus; legatione à Deo fungimur apud vos: supplicantes, ut reconciliemini Deo? de quibus dictum est: Attolle vocem tuam sicut tubam. Est enim scripturæ tuba vox evangelicæ prædicationis: quam velut ore servorum suorum Spiritus sanctus insonat. Septem autem isti Angeli qui fuerint alii, quàm quos illustrandis hæresin tenebris, & revelando Antichristo subinde Dominus suscitavit: quos operosum esset enumerare, ita ab Antichristo furente, cum ipsa doctrina eorum virorū damnata memoria est: quorum memoriam non nisi ad ignominiam & execrationē usurpari passus est: ut Petrus Blesensis, Valdo, Wiclefus, Taulerus, Gulielmus de sancto amore, aliique complures, quorum è numero neque Gregorium ipsum Romanū episcopum, qui adventantem prænuñciavit Antichristum, neque Bernardum excludo, qui infidentem jam solio Dei indicavit: sicut neque eos sanctos patres quorum operâ superiores hæreses fuerunt confutata. Quos longum esset enumerare.

Hujus igitur Antichristiani regni quàm horribiles tenebræ futuræ essent describitur Apocalypsis capite nono, nempe, cum episcopus Romanus, qui quasi faustum sydus superioribus seculis illuxerat Ecclesiæ, dicitur è cælo præcipitantibus Angelis in terram decidisse propter impietatem, eique data clavem abyssi: quam & aperuit. Ex ea enim prodiisse dicitur fumus velut è fornace magna, qui fumus solem aëremque obscuravit. Ecquis autem fu-

Apoc. 9.

Quid significent Angeli & quid tuba.

Apoc. 9.

Episcopus Romanus factus apostata & Antichristus.

mus iste, nisi humanæ doctrinæ ab inferis excitata, quibus lux evangelicæ veritatis est obtenebrata: ut operum merita, & supererogationis cumulus, purgatorium, Missæ sacrificium pro remissione peccatorum: non eorum modo, qui eas emunt; sed eorum etiam qui mortui sunt: Invocationes sanctorum, Indulgentiæ, & ementita cælorum clavis, cû affirmet Spiritus sanctus eum habere duntaxat inferni clavam: cætera mitto impiæ sedis commenta, quæ sunt innumerabilia. Ecquæ verò istæ locustæ sunt, quæ ex abyssu prodiisse simul memorantur, quæ lethaliter homines compungunt, qui signaculo fidei à Spiritu sancto obsignati non essent; nisi primi Monachi Benedictini, qui eodem extiterunt quo Antichristus tempore: quorum immensum velut agmen repente ex inferis erupit. Et ipse eorum princeps pro Romano episcopo (quod nomen jam fastidire ceperat) Abbadon vocatus, id est, sicut interpretatur Spiritus sanctus, Apollyon: nimirum vastator ille tyrannus & destructor Ecclesiæ. Is scilicet, cui vel si catervas hominum ad inferos abigeret, hiscere contra audeat nemo, neque querere: Cur ista facis?

*Quid locustæ
& serpens ex
abyssu.*

*Romanus episcopus
Abbadon.*

*Antichristus
occidentibus
Ecclesiis depra-
vatus in po-
nam: Maho-
metes orien-
talibus.*

Quod tantum malum, quanquam ut pestiferum virus, universum propemodum pervasit orbem; digestim tamen iusto Dei iudicio, occidentalibus Ecclesiis est attributum. Quoniam autem orientales, quasi Samaria soror, gravius etiam ad omnem impietatem demersa erant (sicut huiusce revelationis initio comminantem illis, atque disertè prænunciantem Spiritum sanctum audivimus) summissus est horrendum Dei flagellum, Mahomete apri, vineam Domini, illam quondam electam,

tanta arte cultam subruerent. Quæ vastatio per quatuor illos angelos designabatur, qui vincti tenebantur ad Euphratem. Ii enim ægrè retenti, tum primum soluti sunt, occideruntque tertiam partem hominum gladio, eoque sabrefacto, sed multo majorem impietate sua; propterea quod homines, qui non sunt superioribus plagis occisi, non respuerunt ab operibus manuum suarum, neque à spiritali scortatione, neque à veneficiis sacrilegisque suis.

Sed Dominus Deus noster, cujus infinitæ justitiæ par est & æqualis misericordia, Ecclesiæ suæ, sed maximè occidentali, futuram aliquando liberationem ab Antichristi tyrannide promittit. Nam capite decimo ad septimæ tubæ clangorem, sicut erat jam consummatum mysterium iniquitatis, ita mysterium Dei consummandū promittitur, quem admodum servis suis prophetis promiserat Dominus: & doctrina euangelii Ecclesiæ prædicanda. Nam serior restitutio orientali promitti videtur, sub rerum consummationem: nempe earum gentium excidio, quæ Ecclesias illas devastarunt, quæ proculdubio designantur sub nominibus Gog & Magog: verum tantum occidentali reparata Ecclesia, & ejus unius opera, per pios reges & principes promitti videtur.

Promittitur autem nova templi dimensio jam inde ab Angeli septimi clangore, qui resonabat ut tonitru. Per quas voces, quæ neque excipi, neque describi permisit Angelus; quid aliud intelligamus, quam Antichristi terrore, & hominum impietate penè inanem fore verbi Dei prædicationem per Waldonem, Arnoldum de villa nova, Petrum de rupe scissa, Wiclefum, Albienses & alios, quorum

Apoc. 10.
Promittitur
ab Antichristi
& Mahometæ
tyrannide Ec-
clesiæ liberatio.

Reparatio Ec-
clesiæ sub An-
tichristo.
Apoc. 10.
Voces Tonitru
non exceptæ,
quæ?

*Doctrina Eu-
angelii sub
papatu.*

rum ætate illa copiosam frugem edidit, quorum sanctorum virorum prædicatio propter furores Antichristi, & Monachorum truculentiam excepta non est, neque cum seminata per Galliam, Hispaniam, Italiam, Britanniamque esset, ad optatam frugem pervenit. Et fuit ea quidem doctrina supra mel gustatu piis per jucunda: sed quanta quamque gravia tormina afflictionum, & persecutorum, piorum visceribus & amaritudinem ingeneravit?

Apoc. 11.

*Restauratio
Ecclesie per
Jo. Huss. &
Hieronymum
à Praga.*

Hinc igitur rursus templi Dei dimensio instituitur, & à Deo summittuntur, qui illius fundamenta ponant: nempe duo viri quasi candelabra, sed jam bina sanctuarii aurea, aut de quibus synagoga vaticinatus erat Zacharias, coram Deo lucentia, quos in spiritu Helix venturos Ioannes testatur, & occidendos in medio Babylonis, quæ spiritualis est Gomorrha. Qui duo prophetæ Ioannem Hussium & Hieronymum Pragensem designasse videntur, qui in Concilii Constantiensis medio, quod papisticam Gomorrhiam Babylonemque spiritalem referebat, igne cremati sunt. Quorum Ioannes Hussius è mediis flammis prædixit se in reverendo Doctore Luthero à Domino denuo suscitandum. Sic enim ex ipsa pyra summisso jam igne exclamavit. Centum revolutis annis Deo respondebitis & mihi. Hujus enim viri spiritum, eodem penè quo prædixerat annorum spacio, & ipso penè momento suscitavit Dominus in bono patre D. Luthero, quem Antichristo opponeret, ceu Heliam Achabo, & Iesabeli, suorumque sacerdotum impietati. Sicut & eodem tempore Zuinglium.

*Illi Propheta
resuscitatus in
D. Luthero, &
Zuinglio.*

Ille igitur in Luthero velut redivivus Elias, septima illa tuba fuit, cujus ad clangorem voces magnæ toto

roto cœlo editæ sunt congratulantium beatorum spirituum : & ita fausta omnia Ecclesiæ ominantium : facta sunt regna mundi, regna Dei nostri, & Christi ejus, qui regnabit in æternum. Tum igitur cœlum apertum esse dicitur & templum Dei cum ipsa arca conspectum. Quid autem aliud est templum, quàm Ecclesiæ typus? & arca, nisi eadem Ecclesia? Sed cum suo propitiatorio juncta : à quo per Spiritum sanctum inumbratur. Sed quanta tandem majestate Ecclesia cœlitus esse demissa describitur capite 12? Sole nimirum amicta : sed justitiæ nostræ, qui scilicet splendor est paternæ gloriæ, discutiens Sathanæ & Antichristi tenebras, & inferens in animas nostras divinitatis suæ lucem gloriosam. Nam corona syderum 12. quam gestat in capite, ipsa sunt fidei nostræ 12. capita. Quæ enim alia Ecclesiæ corona, per quam æternæ vitæ gloriam assequitur, nisi fides? Quod autem lunam sub pedibus habere dicitur, idcirco fit, quia Ecclesia præ illa corona conculcat humanarum rerum, vanitatem dicam, an inconstantiam?

*Congratulatio
sanctorum.*

*Apoc. 12.
Reparande
Ecclesie de-
scriptio.*

Ille autem draco fulvus inhiat, quo eam, ejusque fœtum devoret. Ecquis autem iste sit draco Ioannes ipse interpretatur, cum ait serpentem illum esse antiquum, eumque traxisse cauda sua in terram tertiam partem stellarum cœli. Nec verò quicquam est quod per stellas istas intelligendos electos putemus, qui lucere dicuntur ut stellæ firmamenti : & ideo *φωσφόρος* appellantur, quorum certa & æterna, & ideo immutabilis est electio : sicut & *ἀκίνητος* is est, qui elegit Dominus Deus noster.

*Quis draco
fulvus & que
stellæ cœli
attrahet.*

Nec enim oves Christi ex ejus manibus eripere vis ulla potest Sathanæ. Sed ii proculdubio veniunt intelligendi, qui in nomine Domini baptizati, &

pro

pro electis in Ecclesia, domesticisq; fidei habiti, in Antichristiani regni impietate fraude Sathanæ abripiuntur: quæ fraus per caudam appositè denotatur, per quam is cæco lethaliq; vulnere animas fauciat: & in qua præcipua vis serpentino generi, ut Papatus virulentia melius intelligatur.

*Quis factus
mulieris.*

Filius autem quem Christo sponso suo peperit Ecclesia, beatorum spirituum cœtus est, quos is spiritu suo genuit. Qui omnes cum unum efficiant in Christo velut corpus, sed mysticum, cujus ipse caput est, unius etiam hominis appellatione designantur. Sic enim Paulus omnes electos cœcorpores esse dicit Christo, eiq; *συνατόμους ἐν τῷ κοινῷ τοῦ θεοῦ* in unum novum hominem coagmentatos. Hunc igitur recens natum Christo infantem, quem Ecclesia verbi divini lacte educat, & sacramentis, & materna cura atque disciplina in vera pietate & morum probitate instituit, fulvus iste draco concupiscit, huic insidiatur, in hunc diductis faucibus inhiat. Verum de eo, ejusque Antichristo servatur, & in thronum gloriae Dei rapitur. Est enim nostrum in cœlis: & in Ecclesie medio, Christi Domini, qui sedet ad patris dextram, thronus est locatus: è quo præsens nos videt, audit, & rerum apud eam agendarum author est atque moderator. Idcirco quamvis filius iste in cœlum raptus esse dicatur; nihilominus à dracone in terram præcipitato persecutionem adhuc patitur. Fertur enim in eum omni impetu: verum Michaël Archangelus, & Angelorum legiones, qui sunt ministratorii spiritus, quorum fidei salus nostra demandata est, Ecclesiam tuentur, & Sathanam deturbant, ipsa etiam non segnescente, & quibus potest subsidis se tuente. Itaque beatam de dracone victoriam,

per agni sanguinem comparatam, sed per sermonem fœderis æterni, beati omnes spiritus congratulantur. Sed ea victoria nequaquam est ^{adversus} parata est enim multo sanctorum sanguine. Sed eam victoriam nondum est quòd arbitremur esse plenissimam: Ecclesiæ enim multa supersunt depugnanda ante certamina; quam Sathanam edomet, & mundum debellet. Sed victoria ista spiritualis adhuc intelligenda, quæ sita confessione fidei, atque invictio veritatis Evangelicæ martyrio: qua Sancti de mundo, carne, Sathanâq; triumphant in spiritu & de Antichristo.

Nihilo magis tamen ex Ecclesiæ possessione deturbatus, præcipitatusque Sathan, quiescit. Sed infestior eam persequitur, & ut absorbeat, populorum velut torrentes è suis faucibus evomit, atque Europâ totâ populorum tumultus concitat, & regum conjugationem in sceleris societatem adsciscit. Sed hos rapidos torrentes ipsa terra absorbet: inprimis autem qui terræ dominantur principes, & humana quædam, quam penitus Sathan abraðere deleréque non potuit, sapientia compescit: quare pudoris quodam retinaculo, modum aliquem Patre immanitati fecit: dum in ipsa crudelitate juris alicujus & æquitatis speciem, humana, inquam, sapientia, cupit retinere. Quo veluti freno nisi Dominus Deus noster Antichristi furores cohibuisset, & principes immanitati Papæ subservire voluissent, & ejus crudelitatem explere; tenerum adhuc Ecclesiæ fœtum seménque verbi Dei adhuc lacteum, præfocasset. Id enim ipsum fecissent, quod immissis populorum furoribus & armatis populatim, sed ferò, robustiore jam Ecclesia, facere conati sunt. Ergo providentia sua Dominus consuluit

Fuga se maxime tuetur adversus Antichristum Ecclesia.

Torrentes quos evomit Antichristus, Quomodo eos absorbet terra.

*Quid deserta
signif.
cet.*

huic tenero Ecclesiæ sponsæ suæ partui. Nam ei paravit locum in deserto, ubi tutum receptum esset habitura. At verò quodnam desertum aliud intelligamus, quàm pro hominum opinione, incultiores mundi plagas Daniam, Suetiam, Scotiam, quibus & addere nihil pudebit ipsius velut parturientis Ecclesiæ thalamum nuptialem, Saxoniam: quoniam non tam propter longinquitatem, quam Dei cohibentis Antichristi impetum, providentiam; illius arma penetrare, non nisi ægerrimè semelque poterunt. Sicut neque in Helvetiam, non tam montium asperitate illas Ecclesias tuente, quàm prohibente Domino. Reliqua Europæ parte permisum Sathanæ per Antichristum, Ecclesiam persequi, & inferre bellum sanctis.

*Antichristus
animal draco-
nis simile.*

Quod ut velut duplicatis viribus crudelius exequatur, fulvus iste draco comminiscitur ex immenso hærese & impietatis mari, animal sibi persimile, veramque suæ immanitatis atque impietatis imaginem. Et quomodo verò perditæ Sathanæ non sit persimilis perditionis filius, homo ille conscelsator & sacrilegus, qui ausus est in solium Christi Domini invadere, & vim remittendorum, retinendorumque peccatorum, arrogare sibi: conferendi Spiritus sancti, & oleo ceremoniarumque partim à se inventis, partim institutis à Christo, sed à se depravatis, indere: qui se Christi vicarium, & Ecclesiæ deput secundarium gloriari ausus est: qui, inquam, numeras tales in Deum impudentia sacrilega blasphemias evomit; quomodo, inquam, non sit Sathanæ parenti suo ita persimilis, ut ovum ovo pietatis monstris conflatum, præter illius fulvioris conis mores, quos exprimit, Leopardi quoque

militudinem referre dicitur : immanitate (credo)
 citra fortitudinis ullius præstantiam : & habere pe-
 des ursi, id est, in aliqua hominis specie, illius sævi-
 tiam atque voracitatem : ut minimè mirum sit,
 quòd partim terrore consternatis hominibus, par-
 tim ementitæ pietatis simulatione, vulgo adoratur,
 & ei exclamatur : Quis similis bestix ? & quis po-
 terit pugnare cum ea ?

*Adorandus
 Antichristus
 predicatur.*

Quinetiam justo Dei judicio peccata nostra ad
 emendationem castigantis, & Ecclesiam suam ex-
 purgantis, paleamque à tritico secernentis; non
 modò datum est huic bellæ pugnare cum sanctis,
 sed etiam illos vincere. Itaque Angelus ille, qui hæc
 fam tristitia fata Ioanni retegebat, nos armari con-
 tra jubet, & arma capere. Sed quæris qua nos ar-
 matura munitos esse jubet ? Illa nimirum *πανοπλία*,
 quam injungit Apostolus. Hic, inquit, est sapientia,
 & fides Sanctorum : hic est patientia. Atque uti-
 nam adversus spirituales nequitias Sathanæ, spirita-
 libus duntaxat armis, divinis, scilicet, & à Spiritu
 sancto subministratis, fide, patientia, precibus, ver-
 bi Dei gladio & nominis Christi confessione de-
 pugnare nobis licuisset ! Iamdudum his telis Anti-
 christi impietas jugulata jaceret. Quod cum is fu-
 turum provideret, nec adversus armaturam Dei
 suam vim posse consistere, & idcirco propinquum
 suum horreret interitum : contra verò cum sua
 temporalia arma didicisset aliquantisper sibi bene-
 successura; non cessavit impius ille fraudes commi-
 nisi, quibus orbe toto principes armaret in Eccle-
 siam populòsque conciret : ea spe, illam alienis ar-
 mis gravatam, vel cessuram sibi, vel si inermis esse
 perseveraret, indefensam jugulatum iri. Itaque
 quod est ab regibus principibúsq; nostris factum,

*Datum illi
 vincere ali-
 quantisper
 sanctos bello.*

*Ad quod pro-
 vocat semper.*

*Pia contra à
 pijs regibus ar-
 macapta.*

ut adversus Antichristi furores arma caperent, nec Ecclesiam trucidari paterentur in conspectu suo; majorem laudem meruerunt multò quàm Moses, cum Ægyptium sævientem in Israëlitam occidit. Vnius enim erat illa injuria. At hæc propugnatio, universæ Ecclesiæ salutem spectabat: & Moses suo zelo muneris officiiq; sui tempus antevertit. Quod si Dominus gladium suum principibus in manum tradidit ad bonorum salutem, & merita malorum supplicia; Quidni eo uterentur totius Ecclesiæ bono? aut quid fuit quòd abdito in vaginam Domini gladio, universam Ecclesiam velut ovem unicam in conspectu suo trucidari paterentur?

Quamobrem Heroës isti nostri, & qui eorum fidem secuti sunt: sed imprimis serenissima Regina Angliæ, non minorem laudem meriti videntur, quàm Machabei fratres & Israëlita, qui eorum signa secuti sunt: qui necessario tempore pro religione populique Dei salute, forti se animo devoverunt. Nam corpora sua Antichristi armis opposuerunt, neque dubitarunt ejus furores in se convertere, & pro Christi Domini martyrio occumbere; quò Ecclesiæ Dei salutem morte sua redimerent. Sed bene habet; quod Antichristo diuturnior non est data victoria, nec longinquior rerum successus promittitur. Est enim illi quidem certum tempus præfinitum, atque constitutum quousque progrediatur ejus rabies. Quod & si nobis adhuc non constat certò, ejus tamen diei ortum velut ex aura surgente prospicere jam possumus. Hunc enim diem Dominus Deus noster in piorum regum principum potestate posuit, ut maturent. Quis enim dubitare possit; quin ipsi ardentissimis precibus, singulis penè horis ex præscripta à Christo Domini

Arma Antichristi temporis spatio desinita.

Id tempus potestatem in piorum principum potestate.

Domino orandi formula, orent ut regnum ejus adveniat? Cùm igitur de eorum voluntate constet; constat & eam à Deo datam ipsis voluntatem; ut una res restet certatim & ipsi adventanti regno Christi obviam procedant, & operam auctoritatemque suam, ut simul conferant. Sic enim promittit Dominus se ad meretricis purpuratæ interitum, & regni ejus excidium daturum regibus & principibus, quos ab ejus servitute retraxerit, habere cor unum, unamque voluntatem suæ voluntatis obeundæ. Quamobrem orandus est nobis, ut quam singulis dedit excindendi regni Antichristi voluntatem; det & universis. Ut unum supersit, quod quidem est effectu facilimum, inter se ipsi ut adversus Antichristum conspirent, & ut suam quisque præclaram voluntatem, in incæpto omnium, quotquot extiterunt unquam, gloriosissimo, una confederatione testentur.

Si inter se conspiciantur Antichristo prostigando, & Ecclesia componenda.

Qua de re cùm hic noster susceptus sit sermo, necessariò nobis unde Antichristi regnum ortum suum habuerit, & quis illius progressus fuerit, dicendum fuit. Deinceps quæ illo regno tuendo Sathan munimenta excitavit, & quis ei impendat interitus, & qua ratione futurus sit, quæque ab Antichristi excidio consecutura sunt tempora, ex hoc eodem Dei verbo dicendum est nobis. Inprimis autem ecquod animal istud ex inferis à Sathana subornatum atque suscitatum esse dixerimus; nisi Monachatum? & fuerant illi quidem Papæ qui Bonifacio 3. successerant, singulari cum improbitate, tum audacia: sed quos mox suo scelere & impietate ruere necesse esset. Quis enim ambitionem Paparum? quis novam inauditamque superbiam diutius pati potuisset, & scædam nocturnis dum vicissim quoque

Apoc. 13.
Epilogus superiorum & propositio dicendum.

Quod animal è terra ortum?

Ruente Antichristo suo scelere, suscitatus Monachatus qui fulciet.

que principibus adulantur? Sed ut eos obsequii simulatione ad obsequium suum compellerent. Quis autem Papparum adulteria, simoniã nudam, nec ullo jam fuce adumbratam, quis audaciam, cum se Cæsarum, quàm Episcoporum Romanorũ similiores jam videri mallent, ductandis exercitibus, urbibusq; expugnandis, diutius perpeti potuisset? Quis ludos de Sergio formosi, Stephani 3. Theodori, aliorumque, dum se mutuo exauctorant, & alii aliorum acta rescindunt, & ipsa cadavera è sepulchris eruunt, & in Tyberim dejiciunt diutius tulisset? Quis magiam, quam ut Papatus propriam omnes ferè profitebantur: & ita aperte, ut quasi feudatariũ draconi illi fulvo fidelitatis suæ sacramentum jurarent, non exhorruisset? Itaque in eum jam locum apud imperatores, potissimum Græcos, venerant; ut alios relegarent in ultimas terras, alios perpetuis in compedibus vinculisque tenerent, & ceu furiosis belluis oculos eruerent. Vnde factum, ut sub ortum Antichristi, plures Papæ annis quadraginta numerentur, quàm totis primis trecentis annis: quibus Episcopum esse Romanum, hoc erat, quod esse martyrem.

Quamobrem cum Sathanam ipsum suæ jam a-bominationis stultitięque pœniteret, seròque cognosceret hanc susceptam in Ecclesiam regnũque Christi tyrannidem, vel nemine impellente, Papparum ipsorum impietate, scelere, ambitione, & dominandi libidine, atque audacia sponte sua ruere; imminentem ruinam nova tenuit arte atque fulcivit.

Nam Benedictinorum segnitiei saginæque pertasus, qui suis molliter opibus incubabant, novum Monachorum genus instituit: cujus cum vis præcipua

*Duo cornua
bestiæ è terra
ortæ.*

cipua esset in Franciscanis & Dominicanis, iidem geminis cornibus comparantur, quos *Mendicantes* vocant: paupertatis voluntariæ simulatione, & operum mortificatione celebres, atque hominum opinione reverendos: eosque ex imis inferis eduxit, qui, sicut per Paulum præmonuerat Spiritus sanctus, specioso paupertatis voto, alienas vorarent domos, quique pietatis prætextu, pietatem everterent, & suorum operum specie, meritum Christi Domini per fidem abolerent. Imo qui suis operibus vitam æternam, ita affatim demerent; ut aliis servandis merita abundè superessent. Inde scilicet thesauri meritorum in horrea Papatus congesti, atque cumulati, quos ipse non tantum divenderet, atque distribueret singulis; sed quos etiam (precio tamen) in totos populos effunderet. Ex eodem averni luto atque voragine repente prodierunt idola, orbe toto erigi, colique iussa, Indulgentiæ, Missæ cum suo impurissimo transubstantiationis commento. Quo uno religionis Christianæ fundamenta evertuntur, & ipsius Christi Domini corporis veritas in dubium adducitur, & sacramentorum majestas ad Sathanæ cultum atque adorationem scedissima idololatria, vel potius diabololatria transfertur. Quid de sacramentis ab istis ementitis dicam; quibus Spiritus sanctus ita alligatur, ut inde movere se nequeat: atque etiam precio divenditur ad omnem, quæ libeat, dinundinationem? Mitto jam reliqua, tanta enim impietate excogitata, quid non ausi sint impurissimi & avarissimi helluones?

Hic igitur Monachatus illud est animal è terra existens, quod in speciem habet cornua agno similia, sed ipsius Sathanæ vera: ut mirum non sit si loquatur ut draco: & exercere dicatur potentiam prioris

*Abominantes
Monachatus
& ditorum
cornuum vo-
ces.*

Plaga ab Antichristo accepta.

prioris bellæ, nempe draconis illius fulvi, & posterioris. Quid enim interest, nisi quod illa, in hac virochatus iste nihil non agit, ut terra & omnes ejus incolæ bestiam illam jam adorent, quam suo scelere (sicut dictum est) abominari ceperant. Sed tamen tum maximè lethale vulnus ei inflictum dicitur, cum à sanctis prophetis, quos pro sua providentia Dominus subinde suscitavit, tum maximè ab Ioanne Hussio, & Pragensi Hieronymo: imprimisque D. Luthero atque Zuinglio. Hoc igitur Monachus animal ad conciliandam Papæ majestatem, ejus virtute mirabili edebat opera, sed mè miraculis deprehensi, anno 1514) ut etiam ignem cœlitus eliceret coram hominibus: sed iræ divinæ, quam suo anathematū fulmine velut alter Salmoneus æmulabatur.

Imago Papæ.

Præcipiebat autem incolis terræ fabricare imaginem bellæ, quæ verbi Dei gladio fauciata, venenis istis convaluerat. Quam Papæ imaginem, quidni putemus Cardinalium esse collegium; quibus ad majorem sui reverentiam, quasi Satrapis purpuratisque suis eadem ostentationis suæ jura privilegiorumque communicavit: remittendorū peccatorum, indulgentiarumque suarum? Animata est igitur hæc imago Papæ, & ei vis sermonis addita, quam quæ non adorarent statim jubentur interfici. Et ne forte quisquam ejus truculentiam posset effugere; ab eodem Monachatu excogitata certa sunt insignia, quibus Dei servi Christi; ejus, ab Antichristiano dignosci possent: potissimum verò conflatus character ille indelebilis in capite, & duorum digitorum extremitate in utraque manu, simul & christi

Clericatus in fronte. Inventa & ratio, qua pius nemo fallere posset, nempe nominis divini horrenda blasphemia & idololatria.

Hunc igitur Antichristum ecquis tam hebes, qui non facilè vel clausis (ut aiunt) dignoscat oculus? Veruntamen ut omnis ignorationis excusatio tolleretur; sic seriò Ecclesiam admonet Spiritus sanctus. Hic est sapientia: Si quis habet aurem, numeret numerum belluæ. Est enim hominis numerus, & *Quis belluæ numerus?* Quem verò dixerimus maximè proprium hominis numerum; quàm eum qui illius constituit essentiam? Queris autem ecquè sit ista hominis essentia? nimirum duplex: Constat enim homo ex anima immortalis, corpore verò mortali. Quod si quis rursus animam illam, velit in suas velut partes, vel potius facultates subdividere; eadem inveniet ubiq; ferè *dyptopias* humano corpore eadem *dyptopias* omnia propemodum organica membra bifariam distributa: binos oculos, binas aures, bina brachia, binos pedes: si binarius numerus præter cæteros omnes hominis esse proprius verè dicitur; consequetur maximè quadrare Romano Pontifici. Quis enim Romæ duabus constat literis, iisque ad maiorem attentionem geminatis: & duabus, scilicet, syllabis ad eandem observationem duplicatis. Sic igitur concludam cum suo Pasquillo: Tu es qui venturus estas, an alium expectemus?

Quapropter cum de Antichristi nomine consideret, quid est quod laboremus in numero 666. Nos enim subtiliorem numerorum disquisitionem de-

Quid memoretur 666.

precati sumus, qui certè sine peculiari Spiritus sancti revelatione cognosci non possunt: nedum ulla humani ingenii subtilitate. Sed quoniam attentionem & intelligentiam nostram excitat Spiritus sanctus, & docet in hoc versari sapientiam, & ut cui mens inest, ineat numerum belluæ; & hanc interpretationem oporteat non è Pythagoreorum numeris, non ex obscurissimis scripturæ sacræ locis petere: sed ex ipso rerum usu & experientia, & præteriti temporis memoria; audeamus & nos verbo Dei, rei que veritati congruam afferre interpretationem. Quod salvo faciam Ecclesiæ iudicio. Sed tamen quæ plana, aperta, simplicia & humanâ miramine infecta sapientiâ; ea mihi & Spiritus sancti majestati & simplicitati Ecclesiæ, aptissima videntur: ut quemadmodum aliena laudo: sicut est vox [Latinus] ab Ireneo edocta, aut [Ecclesia Italica] quæ hunc numerum continet; sic nostra à nudæ veritatis studiosis minimè explosum iri confidam. Cum autem unius veritatis signa complura possint esse; quid obstat quo minus uno signo pluribus modis veritas obsignetur? Hic ergo numerus 666. duo mihi significare videtur: & tempus à Christo Domino pro peccatis nostris passo, quo exortus est Antichristus: & ætatem duraturæ Antichristianæ tyrannidis. Constat enim vel prædicente Gregorio primo, vel ante illum Leone, Bonifacium tertium, qui in mercedem suæ perfidiæ, primo à Phoca tyranno œcumenici Episcopi superbium titulum nundinatus est, auspiciatum hanc istam Ecclesiam Dei tyrannidem, ipso penè sexcentesimo anni momento. Cui temporis spatio si addideris annos 33, quibus Dominus noster in terris vivens redemptionis nostræ mysterium implevit, & id ætatis

tis qua bellua adolevit, quantulum abfuerit ab annis 666? Vt quod definitum tempus aliquantum prevenit ortus Antichristi, peccatis nostris debeamus, ex iusto Dei iudicio, qui liberrime agens suas commiserationes & iudicia temperat, sicuti nobis novit expedire. Nam quod ad tyrannidis istius diuturnitatem attinet, cum is revelatus sit ad clangorem sextæ tubæ, ore Hieronymi Pragensis, & Ioannis Hussii, quos diximus, sicut vaticinatus fuerat Ioanni Apostolo Angelus, in ipsius civitatis Sodomæ, Conciliique Constantiensis medio, martyrio Christi coronatos esse: qui fuit annus à Christo passio 1415: Vt si annos ab exortu Antichristi sexcentos sexaginta sex addimus, ad annos totidem, quibus tyrannidem exercuit; efficiantur anni mille trecenti triginta tres. Quem annorum numerum quod annis octoginta duobus, tyrannis Papalis prætergressa est, peccatis nostris imputemur: & quod anni ejus manifestati numerare jubemur, qui cum eodem prædicto tempore concurrunt. Sed nec annos ab ortu Antichristi numerare jubemur, sed regnantis belluæ, & furentis in Ecclesia, ad ejus manifestationem per prophetas: per quam interrupta est regni ejus possessio. Verum sit istud Ecclesiæ piorumque iudicio submissum.

Vidimus è notis nostris in superiora Apocalypses capita, quæ fuerit Domini Dei nostri adversus Ecclesiam comminatio, nisi fidei puritatem & disciplinæ severitatem sollicitè diligentèrque conservaret: quarum alteram cum aliquot post seculis hereses in Ecclesiam inductæ corrupissent: alteram partim Episcoporum ambitio, partim mores impuri per neglectum dissolvissent; ut jam Apostolicæ præcæque puritatis obscura lineamenta superser-

*Transitio ad eam
quæ dicenda
sunt.*

sent, & miserabilis Ecclesiæ status videretur: his tantis malis offensum diximus Dominum iustissimo suo iudicio immisisse in eam furoris sui indignationem, subrutis illius in Oriente per impias gentes fundamentis, quas ex ultimis gentibus evocatas, ad Euphratem continebat, resipiscentiam nostram expectans: In Occidente vero Antichristo suscitato, & per immensos terrarum, mariùmque tractus Sarracenis aliisque feris gentibus accitis, quæ nos castigarent, & ad seriam pœnitentiam invitarent. Hujus porro Antichristi duram servitutem cum pia Dei gens per aliquot secula pertulisset, & miserabiliter oppressa ad Deum inclamasset, videndum nobis est deinceps, quibus quantæque suavitatis, & propinquæ liberationis consolationibus afflictam ærumnosissimè, & jacentem Ecclesiam Dominus erigat, & meritam de Antichristo, totoque ejus regno atque satellitio promittit ultionem. Agnus autem è monte Sion, id est, Ecclesia, plenitudinem gentium in eam se congregaturum pollicetur. Quinetiam quò major electorum numerus intelligatur, atque Ecclesiæ diuturnior, firmiorque constitutio; is numerus disertè notatur, qui cum quaquaversum quadratus sit; perfectiorem, constantiam, & soliditatem signat. Hos autem Deo patri & sibi. Quapropter reparanda promittitur Ecclesiæ soboles per extraordinariam, & per efficacem Ministerii vocationem: per quam evan-gelizetur habitantibus in terra cuilibet nationi lingua, & populo: qua sancta vocatio, quo efficacior intelligatur, ab Angelo è cœli medio facienda dicitur, ad majorem attentionem, & ut non tantum auribus, quàm intus intonante Spiritu sancto, audi-

*Promissiones
ab Antichristo
liberanda Ec-
clesiæ & repa-
rande.
Apec. 14.*

*Extraordina-
ria Ministerii
vocatio.*

mis homines exaudiant. Itaque conclamant sancti, beati que spiritus, & ita nos ad audientiam exhortantur: Timete Deum, & date illi gloriam. Nam adventat hora iudicii ejus. Adorate eum, qui cœlum terramque condidit. Quam ad vocem evangelicæ prædicationis, quò intelligeremus Antichristum paulò post ruiturum; jam inde quasi præcipitato exultat, & exclamat Angelus: Corruit, corruit Babylon, magna illa civitas, quæ imbuuit omnes gentes vino scortationis suæ.

Veruntamen ne fortè quis putet meretricem istam inultam casuram; præmonemur omnes, eam, quod solent jamjam morituri, intentaturam atque contracturam nervos virésque suas, Ecclesiæ quò plurimum noceat: saltem inulta ne cadat. Itaque Ecclesia seriò excitatur ad perseverantiam. Hic est, inquit Angelus, patientia sanctorum: Hic sunt qui servant mandata Dei, & fidem Iesu Christi. Sed hic furor ad breve tempus duraturus promittitur: additur & insignis consolatio, de iis quos furor iste oppresserit; ut ne quis martyrium Iesu Christi subire recuset. Audivi, inquit Ioannes, vocem cœlitus clamantem; Beati, qui moriuntur in Domino. Nam requiescunt à laboribus suis, & opera eorum illos consequuntur. Sed & propinquus ultionis eorum dies dicitur adventare. Prodit enim è cœlo Angelus messor falce terram, & congregaturus zizania in ignem æternum, atque vindemiam iræ Domini coacervaturus ad furoris ejus torcular: è quo dicit erupturum impiorum sanguinem, ad equorum frenos per mille octingenta stadia. Quibus verbis ingens Antichristianæ conjurationis clades, & insignis piis regibus atque principibus victoria promittitur: qualis scilicet proximo capite 15. &

Moriturus Antichristi contractus & convulsiones.

Judicia Dei in regnum Antichristi.

19. promittitur.

Apoc. 15.
Victoria na-
uala Anglie
à Domino præ-
dictio, que li-
beration. po-
puli Dei ex
Aegypto com-
paratur.

Nam ne mare quidem expertis victoriarum Do-
mini, ingloriūmque fore prædicitur. Quod enim
super mari vitreo sancti ambulare in cytharis di-
cuntur, canticum Mosæ servi Dei decantantes; In-
gens sanctorum lætitia notatur è felice victoria.
Nam quod mare sanctis est vitreum, Antichristia-
nis est igneum atque sulphureum. Qua narratione
quid aliud animis concipiamus, quam quod nos
modò res ipsa docuit, & experientia; in signem pro-
mitti nimirum de Antichristianis conjuratis in Ec-
clesiæ exitium, in mari victoriam: quam sancti non
suo quidem robore, suisque viribus, sed virtute po-
tentiāq; Dei forent adepturi? Nam cum instabili-
tas, & tempestates maris propriæ sint; contra mare
vitreū depingitur: ut sanctis beata tranquillitas, &
in medio mari inusitata felicitas intelligatur. Per
obambulationem verò in eo, & canticum illud
Mosæ in cytharis, quid nisi *ἠνθιστοῦ* carmen ob par-
tam victoriam denotetur, & gratiarum actio in ip-
sa victoria?

Et erat certè Hispanica classis & numero navi-
um, & ipso genere atque firmitate terribilis, & que
ipsi etiam Turcarum imperatori, & Africæ regibus
terrorem incuteret: & cui etiam ab annis amplius
mille, nulla par, quod quidem meminerim, com-
memoretur: habebat præter onerarias, naves cen-
tum triginta, quarum sexaginta tantæ magnitudi-
nis erant, ut vix toto Oceano ullæ veniant compa-
randæ, & quarum quatuor victoriam ad Ambraci-
um sinum potissimum de Turcis comparasse cre-
dantur. Erant autem militum robore iustru&istis-
mæ, ex iis regionibus que præcipuam sibi in re bel-
lica gloriam arrogat: ex Hispanis, Italis, Germa-
nis:

nis : lectorum militum erant ut minimum xxiiij. millia, vel ipsis Hispanis testibus : qui ad terrorem, incutiendum, suarumque virium ostentationem, libellis totâ Europâ dispersis ad xxx. armatorum millia habere se gloriabantur. Classis erat præterea omni bellico apparatu ita copiosa, ut tormentorum æneorum sex millia jactarent, & globorum pulverisque sulfurei tantam vim, ut ad multos annos, omnésque belli usus in aliquot annos abundè suppètere videretur. Commeatum verò tantam vehebant copiam, ut tanto exercitui in dimidium annum suffectura esset. Non immeritò igitur si hanc classem suo robore estimas, Hispani Invictram classem, Invictrum & exercitum gloriabantur. Itaque veniebat tantam audaciam spirans, ut non tam ad bellum, quàm ad certam exploratamque victoriam plenis velis navigaret : nihilo Britannia, imò Ecclesie Dei, mitior futura, quàm barbaris solent esse Indicis. Erat enim in animo alteram in Oceano septentrionali Hispaniam novam condere, ab raris populis & extinctis : ne quando paucitatis Hispanorum cõtèntu haberent rebellandi voluntatem : vix ipsis infantibus parsuri : quibus stigma inurere constituerant, ad superstitis gentis ignominiam.

Præter has tantas copias, Hispania Rex in Flan-
dria Parmensi Duce, habebat alium exercitum, quem fermè biennio antè conscriptum sub signis habebat, & ingenti sumtu alebat. Nam si Bernardino Mendoza apud Regem Gallia legato credimus, sumtus hujus exercitus mensuarius, erat ad quindecies centènum millium coronatorum. Constabat autem è xl. millibus peditum lectorum : & xij. equitum millibus, si eidem Mendoza credimus, quos

*Apparatus
terrestris ex-
ercitus.*

*ad 17. 17. 17.
200. 200. 200.
200. 200. 200.*

quos vel in castris jam habebat, vel in Germania ad omnem occasionem conscripserat, quibus stipendium menstruum pendebat. Has tantas copias non modò domandæ Britannia, & coloniis novis deducendis sat magnas esse judicabat: sed Ecclesiâ etiam totâ Europâ extirpatâ, novæ per Europam parandæ Hispaniarum regi Monarchiæ. Sic enim gloriabatur Bernadinus Mendoza, magna se esse spe, hoc quadriennio toto videndi Regem suum omnium Europæ regnorum Monarcham. Nam subacta Britannia, Galliam quæ jam magna ex parte, Liguriam istius operâ, sua esset facta; haud ita magnam moram allaturam. Quibus regnis domitis atque debellatis; Germaniam, ut est dirionibus diversa, & religionum diversitate distracta, non possedi tantis opibus terra marique obsistere.

*Quibus viribus
Dominus tantam
classem
prostravit.*

Habemus invictos exercitus: videamus contra quibus viribus Dominus Deus noster singulari sua providentia, Ecclesiam suam è tanto discrimine liberavit. Est quidem Angliæ regnum navibus, armis, viris, omnique bellico apparatu ita instructum, ut nulli regnorum, quæ in Europa florere videntur, cedat. Tanta classis instructa publicè, privatorumque studiis; ut satis esse judicaretur non Hispanicè solum classi repellendæ atque fugandæ: sed etiam continendo Parmensis Ducis exercitui; ne sicut convenerat, se cum classe conjungeret Hispana: ut terra marique rem uno impetu gererent. Tantæ terræ copiæ aderant, ut omnibus litoribus, quibus appellari posset, non firma modo præsidia, sed fortè validique exercitus forent impositi: instrumentorum commeatuum, reliquorumque belli instrumentorum copia. Præterea exercitus invigilabat ad fines regni, ne quid à finitimis moveretur, conscrip-

*Notuisse hu-
mani usi que
redidabant.*

tus, & ad primum quódque signum paratus. Et ne
 quid intus turbaretur; amplissimæ copix, duce, mi-
 lite, armis, equisque instructæ ad omnes casus erant
 paratæ. Sed & exercitum penes se serenissima Re-
 gina pari robore habebat, quem Parmensi, & His-
 panis opponeret, si terram caperent. Atque tot ex-
 ercitus tantis omnium subditorum, ad suæ Maje-
 statis incolumem statum, patriæque salutem, ani-
 mis administrabantur; ut pro innato huic genti
 militari robore, & suæ patriæ summa charitate; ipsi
 Papistæ, quorum vana confidentia inductus potis-
 simum ad hanc expeditionem suscipiendam His-
 panus credebatur; ipsorum etiam fidelium, Eccle-
 siæque, cujus inprimis ea res agebatur, studia supe-
 rare cõtenderent. Tanta est insita huic genti patriæ
 charitas. Quin & serenissimus Scotiæ Rex, cujus
 multis de causis offensio timebatur: suis postposi-
 tis rebus, Ecclesiæ saluti, Christi que Domini glo-
 riæ, non suas tantùm copias, quæ viris, & equis va-
 lidissimæ sunt: sed etiam suam operam præsentia-
 mque obrulit. Postremo principes exteri tum pri-
 vatam amicitiam cum serenissima Regina secuti,
 tum communi causa salutæque permoti, cum suam
 in ejus incolumitate salutem versari viderent; è
 Germania, Dania, Hollandia, Galliæque quicquid
 istud est, quod possunt, quod quidem est amplissi-
 mum, certatim obtulerunt.

Et sunt sanè tantæ opes, atque præsidia Dei be-
 nignitate serenissimæ Reginæ conciliata, atque
 comparata: verùm Dominus Deus noster nec se-
 renissimæ Reginæ, nec Ecclesiæ saluti deesse voluit.
 Suam enim velut præsentis dexteram, qui totus u-
 bique est, fortissimè potentissimèque exeruit. Nam
 ab ipso Hispaniæ portu, ac limine superbam istam

classē, atque à Papa consecratam omni ostentatione dirisque, & etiam ipsi penè cœlo minitantes, affixit ætate media, & tum tranquillo mari: ut trirēmeis instructissimę & maximę treis, alto abforptæ sint: una cassā & lacera ægrè se in portum receperit. Reliqua navigatio diebus ad summum 13. ex Vlyssiponensi portu fœlicissimè confecta: non velis magis plenis vento, quàm spe & superbia animis tumentibus. Sed cùm sub ætatis occasum ab Anglis non amplius navigatio timeretur, & securiùs jam agerent; repentè classis Hispanica apparuit. Et quod perincommodè accidit; conclusa classe Anglica Portumensi & Plemmēsi portubus, qui sunt notho adversi, qui tum perflabat. Ad quod nuntium cum raptim Præfectus maris Anglici, ejusque Suppræfectus Franciscus Draco, fortissimi & spectati bello Duces, suas naves educerent sub vesperum; & vix naves sexdecim prodiissent, aliis longo agmine nitentibus; tantum Dominus Deus noster terrorem Hispanicæ classis immisit; ut si eas naves repentino adventu opprimendi satis animi fuisset; quantum quidem humani judicii conjectura consequi possumus; ab Anglis magna clades accipi potuerit. Sed quid ausi essent, Domino perterrente? Itaque ad primum Anglicarum navium impetum Hispani secundo usi vento, eripiebant se hosti, fortiter insectanti: quod eâ trepidatione factum; ut naves duas validissimas, quibus & præcipuæ virtutis cohortes vehebantur, & magna vis pecuniæ ad terrestres exercitus stipendium, fugâ deserere nihil vererentur: quæ non magno certamine deditioem fecerunt, captæque sunt. Ab eo tempore pudore fugam cohibente, sed animo firmitivo, denso agmine, & velut ad prælium instructo

*Panicus terror
invasit Hispani-
nam classē.*

naviga-

navigabant secundo usi vento, & nonnihil jam
 confidere, & fugæ ignominiam reparare videban-
 tur; ut anchoras jácere, & subsistere audere cre-
 derentur. Sed ad aliquot incensarum de industria
 ab Anglis navium speciem, ac velut ad noctur-
 num spectrum, quale à Gedcone Madianitis ob-
 latum, tantus pavor repentè classem invasit Hispan-
 nam; ut desertis anchoris, rudentibus raptim ab-
 scissis, velis ventoque se commiserint: quo in tu-
 multu fortiter insequentibus Anglis, naves aliquot
 partim depressæ sunt, partim in vada illisæ. Et cum
 sub exercitus Parmensis Ducis præsidium cuperent
 perfugere; vel vada veriti, vel surgente vento im-
 pulsi, fugam jam apertè fecerunt: sed Bombardis
 ex Anglicis navibus tam malè accepti, ut multæ
 naves lacera perierint, multæ ægrè sequerentur.

Fuga aperta.

Ac ne vanè Domino Deoque nostro tantæ vic-
 toriæ laudem tribuere videar; utar ipsius summi
 Ducis, viriq; præstantissimi Britannicæ classis Præ-
 fecti, quem Admiralium vocant, autoritate: qui
 quodam in scripto, quod ejus nomine circumfer-
 tur, hanc Deo gloriam dixit, ei nec invidit: suæve
 maluit attribuere virtuti. [Verum (inquit) ista om-
 nia gesta sunt sola Dei bonitate, contra omnium
 opinionem. Nam omnium judicio tantum idonei
 eramus, qui classem tantam admirabundi specta-
 remus. Neque verò ab initio congressus usque ad
 exitum, nostræ plures naves quàm 22. aut 23. ad
 summum fuerunt, quæ auderent propiùs accedere:
 cum hostium 90. naves essent æque maximæ, & va-
 lidissimæ, quæ continenter præliarentur.] Hæc vir
 ille non virtute magis militari, quàm pietate clarif-
 simus. Hujus igitur viri tanti autoritate ita con-
 cludam: Dominum Deum nostrum Principem in

*Confirmatio
 hujus narra-
 tionis.*

hac victoria, causaque sua laudem sibi vindicasse: secundas verò partes Reginae serenissimæ, fortissimisque ducibus, quos in tantæ victoriæ societatem asciscere dignatus est, detulisse. Constat autem ipsorum captivorum testimonio, tantam animarum obortam à Domino inter Hispanos consternationem; ut si propius ad eos accessum esset, & cominus injectis harpagonibus & vncis ferreis decertatum; totam classem, tradente ipso imperatore, deditio-nem esse facturam.

*Adaptatio ca-
pituli 15. Apoc.*

*Rediit classis
Anglicane.*

Hanc ergo Dei victoriam prosequentes secundo vento Britannicæ naves, velut è mari vitreo, sed Hispanis sulphureo, Domino Deo suo canticum Mosæ servi Dei concinebant. Magna sunt & admirabilia opera tua Deus omnipotens! Iustæ tuæ viæ sunt, veræque Rex sanctorum Domine! Quis non timebit, neque concelebrabit nomen tuum? Sanctus es enim. Quamobrem gentes confluent, & adorabunt coram te. Sunt enim manifestata judicia tua. Hoc igitur, aliisque carminibus fugientem classem prosequentes Anglicæ naves ovantes, perduxerunt sub sexagesimum elevati poli borealis gradum. Sed cum desperato classis Hispanicæ sub Autumnum adventu, velut defunctoriè paratus esset comitatus, & sub Hispanicæ classis appulsu, in naves raptim impositus; deficiente penè pulvere tormentario, reliquòque belli instrumento, atque comitatu, non modò nave nulla amissa: sed ne vix lacerata quidem, quamvis sex millia majorum tormentorum, ipsorum confessione, inò gloriati-õne, haberent; Angli domum incolumes ingenti cum alacritate, cum auro Hispanico in ipsorum perniciem convecto redierunt. Hic igitur finis inse-

Sed Dominus Deus noster nihilominus suam è manibus victoriam non dimisit, sed est ita fugitivos suos persecutus, ut alias naves in Norwegiam, alias in orcadas insulas, alias alio loco disjiceret: ut ple-
 req; vadis impactæ naufragium fecerint, alię in ho-
 stiles manus devenerint. Quibus cum non pessimè
 actum est. Nam ex agrorum copia, & corruptorum
 comteatumum foetore, sed imprimis aquæ putrefa-
 ctione, magna lues invaserat ita naves, ut magno
 numero morerentur. Quanto autem cum dolore
 putemus ipsorum dominorum, & tam superborum
 Equitum manibus, egregios Hispanienses equos in
 mare præcipitados, ad allevandam putris aquæ pe-
 nuriam, qua laborabant? eodem multam & mu-
 lorum mularumq; multitudinem dejecerunt, quos
 ad impedimentorum castrensium subvectionem
 devehebant. Ergo misera classis insequente Dei
 judicio, per duos menses evagata per maria, cum
 portum nullum haberet, quò se reciperet; tandem
 ad Hiberniam disjecta est, vel impacta potius: ubi,
 quò Domino visum est impulsæ, primùm naves 12.
 majores foede perierunt: cum jam mallent His-
 pani barbaris ad cædem se tradere, quàm mari se
 committere, & tam dirà divinitus perpeti. Ita ju-
 stus Dominus perduellis suæ superbæque gentis a-
 nimos fregerat, atque malis contuderat. Cùm re-
 liqua classis non incommodum naçta ventum, se
 subduceret, & in Hispaniam retrò contenderet; ec-
 ce rursus Dominus fugitivos suos è fuga retraxit,
 & in Hiberniam impegit, barbarisq; tradidit, qui
 paucis servatis, reliquos obtruncarunt. Ut è tanta
 classe tantòque exercitu vix 20. naves redierint, eę-
 que minores: nisi quod in iis treis majores fuisse
 dicantur: hominum verò cujuscunque generis vix
 tria

*Deus absce-
 dentibus An-
 glos victoriam
 suam persecu-
 tum.*

*Deus absce-
 dentibus An-
 glos victoriam
 suam persecu-
 tum.*

tria millia : sed animam ægrè trahentium. Tametsi id potissimum pro illorum salute supplicat Ecclesia, pro tantis quæ minitabantur malis ; ut propiti- us Dominus, cujus infinitæ potentia, justitiæque par est misericordia ; reliquias seruet aliquas, quæ ejus admiranda pro Ecclesiæ salute opera testentur, & cognoscant non jam metu stupefacti, sed fide confirmati ; si salvi deinceps homines esse velint, ab ista secedant Babylone : ne eodem Dei iudicio oppressi miserrimè conterantur. Sed quoniã ne hac quidè plaga, homines, ut sunt ad suã devoti perniciem, ab Antichristo ad Christũ Dominũ volent perferre : quantumvis apertum esse templum Dei, & fumo velut vapore quodam, è Dei præsentè Majestate excitato completum Ioannes Apostolus affirmet ; nemo tamen impius illud ingressurus dicitur ; donec septenæ, septem Angelorum plagæ in Papatum immissæ fuerint : sed ad quas effundendas ipsi se mutuo adhortantur Angeli.

Allusio propheticæ huius victoriæ, cum submersione Ægyptiorum in mari rubro.

Priusquam verò ad hanc prophetiam redeo, colophonis loco, hoc unum annotatum velim, quòd ait Ioannes servos Dei in mari vitreo, ipsiq; tranquillo, sed hostibus igneo cecinisse canticum Morsæ servi Dei ; videri mihi & id prædicere, ob talem similèmq; victoriam, ob quam decantatum est à Mose totaque synagoga carmen illud ; similem quoque gratiarum actionem demersis in maris profundum cum ipsis equitibus equis, eversaque Pharaonis alterius superbia, iri decantatam. Eodem enim miraculo res penè gesta, eadem enim promissione nos confirmavit Dominus : Nolite timere : Persistite, ac videte salutem Domini, quam faciet hodie. Nam Ægyptios, quos hodie vidistis, nunquã videbitis. Dominus enim depugnabit pro vobis.

vobis, vos autem quiescetis. Sic enim Ægyptii dixerunt: Fugiamus ante Israelem. Nam Dominus pro illis præliatur. In illo autem die Dominus servavit Israelem de manu Ægyptiorum. Vidit autem Israel Ægyptios mortuos per litora: Vidit, inquam, Israel magnam illam potentiam, quam intentavit Dominus contra Ægyptios. Populus autem timuit Dominum, & credidit in Dominum, & Moſæ ſervo ejus.

Verùm ut jam ad id revertar quod cœperam, ingentes calamitates in Antichristi civitatem velut iræ judicii Dei phialæ, effundendæ prædicuntur. Sic enim Angelus ex aquis exclamat: Iustus es Domine! Qui eras, qui es, ac sanctus: propterea quod ista judicasti. Nam cum effuderint sanguinem sanctorum ac prophetarum tuorum, dedisti quoque eis pro merito sanguinem potandum. Cuius divini judicii modus describitur; Cum ait fore, ut adversus Christum pro Antichristo nihilominus reges conjurent, populique inebriati vino scortationis ejus tumultuentur. Verùm quid efficient amplius obluendo calcibus adversus stimulum Dei; quàm ut triumphos cumulent Christi, & majus suum augeant, maturéntque exitium, & suo patui ruinam? Dominus autem cum sit omnipotens, & voluntatis suæ nutu totum illud regnum possit evertere temporis puncto; tamen eo honoratios reges & principes dignatus est; ut eos in victoria suæ societatem vocet. Itaque adversus hanc impietatis contumaciam evocantur illi ab extremis orbis finibus. Ac ne quid ad ultionem Dei properantes remoretur; ingentia flumina exiccanda promittuntur. Vnius autem difficultatis mentione, Dominus omnia se sublaturum impedimenta pollicetur,

Apoc. 16.
Phiale iræ
Dei in Papi-
sticum reg-
num.

Reparatio
viri Antichristi, sed
à piis principibus profi-
ganda.
Apoc. 17.

pollicetur, & viam ad victoriam explanaturum: ut nec Alpium juga, nec urbium munimenta, nec exercituum velut objectæ moles, ad ultionis Domini diem properantes pios reges & principes distingere possint. Congreget itaque Romanus Antichristus per suos Iesuitas, malignosque spiritus, principes & populos, quos suis veneficiis fascinavit, ad prelium cum volet: patet illi locus amplissimus in Armagedon: id est, in ejus suorúmque trucidationi destinatum locum. Quinetiam ipsa tota Antichristi civitas & communis conjuratio, sicut pax esse impiis inter ipsos diuturna non potest: sicut ad turris Babel propugnationem coit; ita labia & studia alia ab aliis dividenda promittuntur trifariam; ut impleatur quod ait Dominus: Omne regnum contra se divisum desolatum iri. Cujus certè distractionis jam hisce diebus in Gallia femina à Deo videmus, Antichristi artibus ipsi regi, & populis, qui non sunt excæcati, patefactis, ut de se jam cogitent.

Apoc. 17.
Descriptio
graphica Antichristi.

Ac ne quis istorum ullam condemnationi sue prætereundere possit excusationem; quis iste sit Antichristus, velut è tabella Spiritus sanctus describitur capite 17. Sic enim depinxit Angelus potius quam delineavit: Veni: ostendam tibi condemnationem magnæ meretricis, quæ multis aquis insidet, cum qua reges terræ fornicati sunt, & cujus scortationis vino inebriati sunt incolæ terræ. At verò per quas, quibus insidet, ipso Angelo interprete, populi, & multitudo gentium furiosa, velut torrentes præcipiti intelliguntur: quos meretrix ista Babylonica ruentes plus satis furore suo, magis impellit. Quod autem subjungit Ioannes se vidisse eam insidentem belluæ; Roma, Monarchiæ Romanæ seculi designatur, quam Antichristus pietatis simulacrum

Roma sedes
Antichristi.

ne verbum Dei impudenter e mentitus occupavit. Cujus quàm superbus cultus futurus esset, docet: cum ait meretricem vestitam purpura, & colore coccineo, quem ut sibi proprium, tot fuso purpureo sanctorum sanguine, sibi dedicavit: exultam autem auro, gemmisque, ac margaritis splendendam: Cujus in manu quid significare aliud putamus aureum illum calicem plenum abominationum & immunditiarum scortationis suæ; quàm nefanda traditionum veneficia? Sed in primis Missæ, quæ est suæ superstitionis instrumento præcipuo ^{omni modo quæ} denotatur. Et hoc sanè calice suo impurissimo videmus reges & incolas terræ dementatos, & in has bestias quasi è Circes populo conversos. Titulus autem quem in fronte præfert, hoc illud tam admirabile, quidni mysterium significet Transubstantiati panis & vini in ipsum Christi Domini corpus & sanguinem? Sed & potestatis ejus mysterium, quò habere se gloriatur Spiritum sanctum in pectoris sui non tam scrinio, quàm sacrario? & ita potestatem habere cælo ac terrâ servandi atque perdendi quos libitum est: dandi regna, exautorandorum regum, & eorum regna transferendorum in quos visum est. Sed hujus tanti mysterii in fundum, si penitus, velut in annuli palam inspexeris; scriptum invenies: Hic est Antichristus ille perditionis filius, qui per impietatis furorem invasit in Christi thronum, & in Ecclesia dominatum occupavit. Quàm verò ad expressam veritatem, & ut ita dicam, ad vinum; dicitur ebria esse sanguine sanctorum & martyrum Iesu Christi? Quis enim Mahometes, quis Sarracenus, quis Turca, quis ex ima Tartaria, tanto odio & crudelitate Ecclesiam Dei unquam est persecutus? Cujus alterius secta

inimicitiam non extinxit puerilis etatis & scemi-
nei sexus commiseratio? At ista meretrix nullius
miseretur: & semel revocasse ipsius impietates in
dubium, scelus est nulla pœnitentiâ, nullo suppli-
cio expiandum. Quod autem mater abominatio-
num & scortationum terræ dicitur; Quis non ag-
noscat Romanum Antichristum in quinque suis
Conciliis dominantem (quorum tria Romæ habi-
ta) & transubstantiationis abominationem impe-
rantem, & edicentem credi in tertiumdecimum fi-
dei articulum? Nam cætera mitto, quæ sunt inu-
merabilia: & quod ex hoc unco, tetram Belluam,
filiumque illum Sathanæ primogenitum licet æsti-
mare. Vnum Tridentinum Concilium, quod tanto
furore bellico, orbi terrarum obtrudit, satis atte-
statur, cum non imperium duntaxat in reges mo-
liri; sed ipsa regna immediatè sibi subdicere velle.
Quod qui recusarit; impium, sacrilegum, hæreti-
cum, & ignibus tollendum.

Roma sedes
Antichristi
predicatur.

Verumenimverò quàm graphicè meretrix ista
depingitur à Spiritu sancto: cum ait eam civitatem,
in qua suæ dominationis superbiam erat civitatem,
tuta; illam ipsam esse, quæ hujusce revelatæ pro-
phetiæ tempore imperabat regibus terræ, & orbis
imperium tenebat. Quis enim Romam non intel-
ligat? Nam quòd eadem bestia, qua vehitur, fuisse
quidem, sed jam esse desiisse jungitur; illud ip-
sum magis confirmat. Idem enim locus est imperii
prisci, & eadem sedes hodierni imperii nuncupat-
ur: sed quantopere ab illo mutata? Ut jam veteris
Roma Romæ queratur, & illius imperii solum me-
men reliquum sit. Ita fuit, & non est amplius, cum
tamen sit. Nam septem capita Belluæ, expresse
tem illi colles esse dicuntur, quibus Antichristus
sibi

Septem capi-
ta quæ s

fidet. Quis enim ignoret septicolem depingi Romanam, & appellitari? Quod autem præterea reges septem designari docet Angelus; salvo Ecclesiæ, suoque cuique homini pio, iudicio, septem insignes designari videntur superbi Papæ, & præter cæteros velut egregii & insignes, per quos plurimum ista in Ecclesiam inuenta potestas est. Quid enim sunt Papæ nisi Regum Reges, qui imperia, regnâq; condunt, diruunt, transferuntque pro sua libidine? Quinam autem illi fuerint, tacitæ cujusq; recordationi relinquam. Mihi tamen omnium scelerum Antesignani, & Coryphæi videntur Bonifacius 3, Gregorius 6, & qui ejus discipulus, præceptoris sui impietatem & impudentem superavit audaciam, Hildebrandus, qui & Gregorius 7, Urbanus 4, Innocentius 3, ut aiunt, Hildebrandi nepos, Bonifacius 8, Alexander 6: quibus addas licet in corollarium, octavum hunc extremumque, qui tanta furit rabie, Sixtum cognomine Quintum: re vera, ut nequitia, ita & ordine, si Deo placet, & ei principes parebunt, postremum.

Habemus igitur quis iste sit Antichristus, quem Christi Domini, ut capitalem hostem, his novissimis diebus in ira sua conficiendum determinaverit: Subjicitur modus mactationis ejus capite Apocalypseos 17: de qua salvo Ecclesiæ iudicio, dicam quid mihi ex verbo Dei verissimum esse videatur. Regnum Antichristi duplici nobis est ratione considerandum. Alterum enim, quia in Spiritus hominum, terrore mortis æternæ dominatur; Spiritale quoque vocemus licet: per quod abrogata doctrina fidei, & passionis Christi meritò, suaque Missâ inductâ, & suis meritis, suo & purgatorio, atque indulgentiis, in hominum animis dominatur;

*Modus quo
conficiendus
Antichristus
duplex.*

Apoc. 17.

*Regnum An-
tichristi du-
plex, duplici
modo excin-
dendum.*

æternæ mortis ignibus propositis, si quis contra
 fenderit. Est & alterum temporale Antichristi reg-
 num; quò erectus in imperii Romani, cætero-
 rumque principum cervices, superbam in illos, po-
 pulosque dominationem exercet. Ait enim sibi
 quoque, ut Christi vicario, datam cælo terræque
 potestatem: cujus beneficio atque gratia, velut
 precariò reges suam potestatem ab illo habeant:
 ut nisi ejus libidini pareant, omnibusque mandatis
 quam mox obsequantur, ut ingrati, & hæretici sibi
 mandatis, regnis excidant, & ut ab hæreticis & Deo
 rebellibus, ad suam sedem rursus devolvantur.

*Qua ratione
 excinditur spi-
 ritale Anti-
 christi reg-
 num.*

Quod ad spiritalem Antichristi tyrannidem at-
 tinet, qua eam ratione Christus Dominus extinc-
 turus sit, docet Apostolus 2. Thessal. 2. Num memi-
 nistis, ait, me hæc prædicere vobis coram, cum es-
 sem præsens? Et nunc intelligitis, quid eum tene-
 at adhuc: ut suo tempore reveletur. Nunc enim
 mysterium iniquitatis operatur: sed qui rerum
 potitur, id est, Christus Dominus, potietur adhuc,
 donec ille aboleatur. Tùm enim revelabitur impi-
 us ille, quem conficiet Dominus spiritu oris sui, &
 abolebit adventus sui luce: id est, verbo, & scrip-
 tura per Spiritum suum. Capite verò ejusdem libri
 19. sicut & isto 17. docemur Christum Dominum
 utramque tyrannidem utroque gladio excisurum:
 illam, eo qui ab ejus ore procedit: qui est verbum
 Dei: alteram, quæ temporalis est, ipsius in primis
 virtute divina destructam iri: sed & principum pi-
 orum gladio. Illam ergò Antichristi dominatio-
 nem, videmus, Deo gratia, per omnes Christianas
 provincias magna populorum conversione parum
 ita jam abolitam, ut abrasa penè ex animis ejus
 omnis memoria: partim sub Antichristi tyranni-

*Verumque
 Antichristi
 regnum nunc
 excindendum.*

de, etiam ubi suam Inquisitionis Hispanicæ carnicinam exercet; ita tabescere, & paulatim confici; ut vix, nec nisi precariò subsistat: sed qui jam jam, (ut equidem de piorum regum & principum pietate mihi persuadeo, quos Dominus ab ejus tyrannidis servitute liberavit) ipsorum gladio conficiendus quàm primùm promittitur. Eo enim honore tanto dignatus est, ut hanc suam deleti Antichristi gloriam, cum illis communicatam velit. Sic enim ait Angelus, cornibus decem, quibus tandiu insignis dominatus est Antichristus, totidem reges designari; qui vim & potestatem suam dedissent Belluè. Quos posteaquam suo tempore vicerit Agnus Dominus, sed gladio spiritus verbique sui, per fidem & Evangelii prædicationem; eos immutata in melius voluntate per poenitentiam; vicissim odio infensissimo persecuturos illam meretricem, ac omni cultu atque ornatu spoliaturos, igni crematuros, atque ejus etiam carnem præ odio pene voraturos: Propterea quod, inquit, Deus immisit in eorum corda eam mentem, ut faciant quod ipsi complacitum est: & ut concordi sint inter ipsos voluntate, donec istæ promissiones penitus impleantur.

Ergo suo quæque generi conferamus: & quod ait Apostolus, Spiritualia spiritualibus componamus, terrena terrenis: ut Christus Dominus spiritu verboque suo spiritalem istam tyrannidem ex hominum spiritibus profliget: terrenam verò, terreno principum regumque gladio. Nec enim omnia Ecclesiæ facta promissa, ad allegorias trahenda: cum enim ea ex animis regenitis præcipuè constet; hominibus tamen etiam externis bona spes proponitur. Idcirco dixit antea Angelus exciccanda ab ultimis

Per pios principes.

Gladii ex ore Christi principatum obtinere in Antichristi exciccatione sed victoriam etiam principibus piis communicatam velle.

mis terris flumina, nequam properantibus ad diem illum divinæ ultionis regibus difficultatem afferant. Sed tamen sicut in navali illa Christi Domini victoria (de qua diximus) ipse Dominus præcipuus hostis, præcipuas quoque partes assumpsit sibi, ac prope totas; sed tamen serenissimam Regnam in laudem victoriæ, triumphique gloriam contempit; ita per pios principes Dominus hoc temporale Antichristi regnum, sed sua virtute prosterneat: verum delendi jugulandique ejus atque persequendæ victoriæ suæ munus piis regibus atque principibus injunget. Eos enim congregaturus dicitur ad prelium illud celeberrimum in Armagedon, & laniæ destinatum locum: ad quem volucres invitat; sed aquilas illas quæ carne & sanguine Domini pascuntur: Venite, exclamat Angelus, & congregamini ad magni Dei epulum; ut devoretis carnes ducum, regum, robustorum militum, & regum terræ, illius scortationis vino ebrios, cum suis copiis congregatos. Capta est igitur Bellua cum suo Monachatu, & Cardinalium collegio: qui viventes, præcipites dati sunt in stagnum igneum atque dens inextincto sulphure. Reliquus autem exercitus cæsus est, sed eo gladio, qui prodibat ex ejus ore, qui vehebatur equo.

*Non esse ista
mysteria nisi
ad nos pertinet
intelligenda.*

Sed minimè credendum est aves cœli dici allegoricè saturatas, nec congregatos exercitus ad prelium pugnandum, qui per verbi prædicationem convertentur quam mox mortui corruerint. Sicut ne hæc victoria pastorum auspiciis comparanda promittitur verum Christi Domini imprimis, ac regum piæ & principum, quos non vult otiosos, velut decembris brachiis, spectatores oscitabundos præbere

suæ victoriæ: sed hastam, ut aiunt, secum movere. Nam quòd contrà quidam solent allegare Ecclesiam esse spiritalem, cujus arma sibi congrua spiritalia sunt; Fateor id quidem spiritalem dici Ecclesiam, à Dei Spiritu, & à spiritibus nostris regenitis, qui in ea principatum obtinent. Sed cùm & Ecclesia in terris militans, constet ex hominibus istis exterioribus, & isto carneo domicilio; Dominum dico etiam corporum istorum rationem ducere: ut quæ velit ab Antichristi servitute turpique idololatria in suam libertatem asserere multa vi atque potentia: & sicuti dictum est, temporale Antichristi regnum, tum temporalibus principum armis, tum maximè verbo suo profligare. Cujus profligationis modum docuit nos Angelus; nempe quando illis cor unum, unamque voluntatem dederit obeundæ suæ voluntatis. Decem, inquit, cornua quæ vidisti in Bellua, ii sunt, qui odio persequentur meretricem: ii eam denudabunt omni præsidio, ejus carnem comedent, & igne cremabunt. Nam Deus immisit in illorum corda, ut una sint volûtate; dentq; regna sua belluæ; tâtisper dum verba Dei impleantur. Quod series hujusce Dei voluntatis exequendæ comprobabit. Nam capite 19. admirabilis consensus, & alacritas principum declaratur undique ad diem ultionis Dominicæ convenientium, cum Angelis & cœlestibus sanctis, atque iis qui terras adhuc incolunt. Laudate, aiunt, Dominum Deum nostrum omnes servi ejus, tum magni, tum parvi, qui timetis Deum. Nam dies nuptiarum advenit, & sponsa parata est. Deinde, inquit Ioannes, vidi cœlum apertum, & ecce qui vehitur equo albo: vocatur autem fidelis & verus: is scilicet qui rectè judicat, & fortiter depugnat. Oculi ejus ut flamma ignis:

nis : Ejus in capite complura erant diademata : Is, inquam, cujus nomen uni ipsi cognitum : indutus is erat veste tineta, imbutaque sanguine. Vocatur autem verbum Dei. Sicut autem ea victoria non nisi multo fuso sanguine paranda, qui sanguis non jam verbi Dei sanguis est, sed hostium; sic nec impiorum sanguis est spiritualiter intelligendus.

Quomodo Ecclesia perpetua cruci subiecta.

Sed contra quidam sic inferunt; cum exercitus ille cœlestis esse dicatur, nihil esse, quod eum carnali modo intelligamus. Ego verò sic respondeo : minimè carnalem exercitum intelligendum; sed spiritalem : utpote cui Christus Dominus imperat, quem amplius secundum carnem non agnoscimus : cui spiritus cœlestes militant : & qui in terris adhuc versantur, qui jam in Spiritu regenerati, spirituales homines appellantur, ut & hic cœlestes; ad hostium discrimen, qui sunt toti è terra, germina veteris illius serpentis : quorum ad lanienam illi evocantur, & quorum sanguis ad frenos igitur pios reges ac principes jamjam ad propinquam expeditionem imperatore Christo accingere se debere, & undique conjurare, quo victoria Christi velint esse triumphique de hostibus ejus participes.

Sed instant Ecclesiam perpetuæ subiectam esse cruci, negantque meliora tempora præteritis expectanda; & ego quidem unà cum illis affirmo, Ecclesie datum, ut in hac veluti divina disciplina schola adolesceret : imò ne in peccatis suis suaviter obdormisceret. Et idcirco inseparabilem crucem cœu comitem, adjunctam fuisse, & quasi verbera illam Domino liberam Ecclesie suæ administrantem : qui cum meliora tempora promittat per

bum; non esse ea infidelitate nostra removenda, sed fide potius maturanda. Quin potius, sic a sum affir- mare; si prisca Ecclesia in puritate fidei & discipli- nae perstitisset, quæ sub Constantino oblata fuerat fœlicitas; diuturniorem futuram fuisse, & quò mi- nus fuerit, ejus esse culpa factum. Sed cùm Episco- porum ambitione sursum deorsumve ferri cœpif- sent omnia, & religio fœde dilacerata in studia par- tium abiisset, tùm sicut, prædictum diximus hujus prophetiæ initio, variis verberibus Ecclesiam suam castigare, meritò divinæ justitiæ visum est. Permisit enim Dominus ipsis Episcoporum humeris impor- tari in Ecclesiam Romanum Episcopum: sed qui paulò post in thronum Christi invasit, & Ecclesiam Orientalem permisit Mahometi, & Sarracenis ac Turcis, ceu singularibus illis apris suffodiendam. Quod si tot nostris malis eruditi, tantam verbi Dei lucem & fidei sinceritatem, quanta major ef- fulgere non potest, adversus hominem curiosita- tem muniemus; & beato, inquam, ordine Ecclesi- am circumvallabimus ad pacem internam, & mo- rum emendationem; sic habere nos oportet, hanc Ecclesiæ beatitatem tandiu duraturam esse, quan- diu nostra perdurabit obedientia.

Sed & pernego crucem, & ab Antichristo perfe- cutionem, notam esse Ecclesiæ propriam. Sepè ete- nim velut halcyonia largitur ei Dominus etiam quasi in media tempestatum bruma: quamvis con- spiciat illas inducias continuitatem discriminasse potius, quam perpetuitatem sustulisse. Et nostris sanè tantis in calamitatibus, quas ab annis sexa- ginta ab Antichristo passa est Ecclesia; Est tamen quòd Domino Christoque ejus gratias agamus, qui Ecclesiæ persequendæ fines, sicut promiserat

Crucem non esse notam Ec- clesie propriam.

cap. 12. præscripsit Antichristo: quique Septentrionales, & jam Germanicas, Helveticas, Reticasque Ecclesias totidem ferè annorum pace beavit.

Quidni igitur è tanta Christi victoria, quam sibi despondit, extincto Antichristo, non confidamus compedibus verbi Dei, lucisque euangelicæ alligatum iri Sathanam, nec in longum tempus Ecclesiæ pacem turbaturum? Vnum restat, ut pii reges ac principes cognita Domini Deique sui voluntate, cui ut pareant, ob id unum sunt Ecclesiæ suscitati velut tutelares; ejus pacem domi forisque tueantur, & uno velut spiritu, & communi impetu, Christo duce, Antichristi regnum adoriantur. Sic enim eos Dominus exhortatur: Reddite ei duplum, pro eo quod miscuit vobis: & ut bibendum vobis exhibuit; jam nunc refundite illi cum ipsis fecibus iræ Dei poculum. Sic enim eos existimare oportet, Dominum Deumque nostrum operis ipsos pulcherrimi, quod quidem ab orbe condito hominum ministerio gestum unquam est, architectos constituisse: ut unum illud excipiam, quò per Mozen Dominus Ecclesiam suam ab Ægypti servitute potenti illo brachio, & extenta manu liberavit, suumque in mediis desertis populum condidit. Sed nec contentior hostis est Dei Antichristus, quàm Pharaon: nec minores illius, quàm hujus vires sunt. Sed & quantæ Dei gloriæ fuerit, principes eum ordinem inter ipsos instituisse, cujus velut pedagoga, salva sit Ecclesiæ fides: & quæ pietatis vitæque custos futura sit; ipsis invigilantibus, & pietatis suæ semina spargat; aut si qua fortè sparserit: ut tim (ut ita dicam) averruncentur: ac omnem materiam se tollant bellorum discordiarumque materiam.

*Fallicitatem
Ecclesie in piis
principibus sciam,
si pareant
Dei voluntati.*

*Ex eorum confederatione
que bona speranda
ex Dei promissis.*

et si quid ortum erit, uno velut omnium concursu præfocent. Ita fuerit Ecclesiæ beata diuturnaque pax: ut Europâ pacata, maturè cogitandum restet de bello Turcis inferendo, deque Orientali Ecclesia liberanda. Quod cum ipsorum confœderationis beneficio Dominus efficere velit: tantò alacrius animos ejus voluntati obsequentes par est præstare, & suas quoque voluntates ejus promptas ordinationi subjicere. Hanc enim tantam promittit Dominus Ecclesiæ fœlicitatem, Apocalypse capite 20. Vidi (inquit Ioannes) Angelum de cœlo descendentem, atque tenentem clavem abyssi, longamque cathenam in manu: Is cepit draconem illum, veterem serpentem, qui est Diabolus & Sathanas: eum ligavit annis mille, ac intrusit in abyssum, conclusit, obstruxit, atque obsignavit: donec mille anni compleantur. Deinde oportet solvi ad exiguum tempus.

Apoc. 20.

Quibus verbis fœlicitas tanta promittitur Ecclesiæ Dei, quanta nunquam fuerit: & quam velut typum mentibus nostris objicit futuræ resurrectionis æternæque vitæ. Nec enim Iudaicum Christi Domini regnum Chiliastarum sensu, nobis est imaginandum: sed tanta tamque diuturna Ecclesiæ, adhuc in terris militantis, pax atque beatitas promittitur; cui par nulla unquam obtigerit, & quæ è tantis calamitatibus quibus undique premitur, beatæ potius æternæque vitæ venire debeat in comparationem, quàm cum ulla priori ætate. Nam quod ad ipsam fœlicitatis diuturnitatem, quæ mille annorum spatio definitur; minimè mihi dubium; quin diuturnæ tantæ fœlicitatis possessio promittatur. Sed spatium temporis, præcise, & præfractè nimis ad ipsum calculum subducere, hominum mi-

*Summam fœ-
licitatem Ec-
clesiæ promitti
exciso Anti-
christo in dis-
sertum tem-
pus, & quæ sit.*

hi videtur esse parum consideratè oraculorum Dei, prophetiarumque naturam attendentium. Ergò quod initio monuimus Danielis exemplo, ab ipsa curiositate mentis oculos avertamus; & uni Domino temporum & momentorum scientiam permittamus; quam si filius Dei ab humanitate sua, ut ejus non propriam removit; quis jam docuerit? Sequamur igitur gravissimam ejus admonitionem, qui discipulorum curiositatem compefcens, de se ipsos cogitare potius jubet: Attendite, inquit, vobis ipsis.

Math. 25.

Qualis intelligenda videtur resurrectio prima.

Quà & eadem sobrietate intelligenda puto, quæ de prima resurrectione eorum, qui ob martyrium Iesu Christi capite truncati sunt, quod noluerunt adorare Belluam, nec ejus imaginem, neque sumere characterem ejus in frontibus suis, manibusve suis; quos ait cum Christo victuros atque regnuros annos mille. Quibus verbis, quod bonorum omnium pace dictum sit, promittitur Ecclesiæ in ipso terræ luto jacenti, & velut animam agrè trahenti, nova beatæque vitæ restauratio: quæ cum priore statu comparata; nonne beatæ resurrectioni similior videatur; præ pristina conditione? Quod ipsa verba testantur, si diligentius ea attenderimus. Nec enim omnibus qui pro fide Christi occubuerunt aliquandò, hæc resurrectio promittitur: sed iis qui non adorarunt Belluam, neque ejus imaginem, neque sumserint ejus characterem. Atqui constat Antichristum tempore, quo dictum est, Episcoporum velut humeris ipsorum ambitione: sed justo Dei judicio peccata nostra punientis, invecutum esse: & ejus imaginem, hoc est, Cardinalium Collegium aliquandò post tempore inductam: & characterem sacerdotii ejus atque clericatus, à dindinatione

nubdinatione Papali; atq; septiformi suo Chrisma-
te ortum habuisse. Concludam igitur primæ resur-
rectionis nomine intelligi hoc loco, beatâ Ecclesiæ
constitutionem, ex horrendis, & plusquã Ægyptiis,
tenebris papatus, emergētis in admirabilē lucem,
magna Ecclesiæ lætitia beatâque status Christiani
fœlicitate, imperatore Iesu Christo Domino, mo-
derante, & rerum habenas gubernante regum pio-
rum principumque senatu. Nam qui vitam sangui-
nẽmque suum martyrio Christi Domini, fideique
suz consecrarint; sicut martyres Christi perpetuo
Ecclesiæ more dicti sunt; ita & hic nuncupari; qui-
bus scilicet vitam in se Christus conservavit ab An-
tichristi sævitia, & eam majore benedictione tut-
sus velut in manus tradidit.

Hujus igitur in tantæ glorię suæ societatem cum
Dominus noster & servator pios reges & princi-
pes dignetur asciscere; quid aliud restat, quàm ut
invicto ac heroicó planè animo accingant se ad ex-
peditionem Domini, & eo vocante arma capiant?
Maledictus enim qui ignave & fraudulenter opus
Domini exequitur. Est enim illis etiam atque etiam
cavendum, ne si verbo Spirituq; Dei vocati, varias
tergiversationis causas nexuerint, tanto se honore
indignos profiteantur: & irritatus Dominus in e-
orum vel infidelitatis, vel ingrati animi retributio-
nem; illis rejectis ac graviter multatis, ad potiores
tantam laudem gloriãque transferat, vel è pul-
vere, atque velut stercore suscitatos. Hanc Eccle-
siæ liberandæ, & beato ordine componendæ ra-
tionem, voluntati suæ atque potentiæ subservire
Dominus voluit: ut sicut necesse est Antichristum
ruere, & ab ejus tyrannide Ecclesiam liberari; ne-
cesse quoque sit id fieri principum manu operá-
que,

*Adhortatio ad
pios principes
de inveniendâ
sanctâ istâ
confederati-
one.*

*Moram tol-
lendâ.*

que, quia ita ipsi visum est. Viam ergo sponte sua summâque alacritate pandant decreto Domini, & uno consensu, velut manu data, parique gradu, occurrant ultrò venienti. Verendū enim illis, ne dum subterfugiant; nihil aliud assequantur, quàm ut quod Israelitis in deserto, accidat, ipsis reje&is, hanc operam ad potiores transferat, vel potius accidat quod de illis, qui venienti Christo Ierusalem, & speciem regni sui exhibenti, ad Scribas dixit: Si hi tacuerint, lapides loquentur. Meminerint quantæ fraudi Ionæ prophetæ fuerit subterfugisse Domini vocationem, & tamen suo damno paulò post eodem fuisse recurrendum. Impendet, inquit Paulus, mihi prædicandi Euangelii necessitas: Veh autem mihi nisi sponte mea fecero.

*Quantam ipsis
gloriam sit al-
latura.*

Piorum igitur Regum & principum magnitudinis est animi atque pietatis, tantum Christi Domini mandatum, ipsi tantopere gloriosum, Ecclesiæ salutare, sibi, suæque posteritati ad omnem laudem atque decus honestissimum, alacritate summa atque omni contentione capescere; ut eam inter se, præside Christo, confœderationem instituant: cuius potentiâ Antichristi regnum evertatur: cuius sapientiâ is instituat Ecclesiæ ordo, quo adversus hæreses & hominum curiositatem fides muniri possit, & disciplina ex verbo Dei restituta, ad morum integritatem conservari. Atque ut intelligant, quanti ipsos operis Dominus architectos ordinarit; sic habere oportet: cum Dominus daturum se promittat eis cor unum unâque voluntatem obeundæ suæ voluntatis; beatam verò atque diturnam promittat Ecclesiæ pacem atque felicitatem; Dominum quoque ipsos pulcherrimæ eos ædificationis præfectos constituisse: ut inter se pacem

cem colant, & si quid uspiam inter ipsos exoriatur diffidii; qualia animo prævidere complura, non est magnæ prudentiæ; de ejus sacrosancti Concilii sententia præfocetur; priusquam foras se proferat: tum ut ne quid hostes Ecclesiæ audeant: & si fortè audebunt; adsint terra marique parata præsidia, quibus nequid turbetur, coërceantur: & pax communis, publico bono, tantæ potentiæ terrore san-
ciatur.

Hæc si summa Domini Deique nostri misericordia, de publici statique regum piorum, & principum concilii autoritate obtingent; jam verè incredibili bonorum omnium lætitia impletum videbimus, quod velut typicè, aliquando implendum Propheta divino Spiritu præcinebat, & Deo gratias agebat. Aquæ murmurent, & lutum despu-
ment suum, atque sublatis undis turgeant; erunt veluti rivi è flumine derivati, qui civitatem Dei lætificant, illo inhabitante sanctam. Deus enim ejus in medio commorabitur: quò fiet, ut amplius non commoveatur. Nam Deus ab ipso ortu, auro-
ræque accurret ejus in auxilium. Venite igitur, & contemplantini gesta Domini: qui pro eo quòd posuerat vastitatem & solitudinem in terra; jam compescuit prælia, usque ad extremos orbis fines: confregit arcus, lanceas comminuit, & cremavit igne falcatos currus. Quæ tanta bona, cum non vanè promissa, nec ullâ priori Ecclesiæ ætate perfectè adhuc impleta sint; hujus confœderationis beneficio, deinceps expectanda nobis sunt.

Quod tam gloriosum, tamque divinum opus, si quod procul abest ab eorum pietate, neque Dei gloriæ, neque Ecclesiæ, neque suæ salutis causa suscipere vellent: at posteritatis suæ bono deceret summo

*Impleta fore
græ à Prophe-
tis de bona Ec-
clesiæ reparati-
one prædicta
sunt.*

*Posteritatis
quanto bono
fuerit.*

summo studio complecti; quam relinquerent ratorum heredem bonorum. Considerent ipsi si imperatoria majestas ad Germanos à Papis (ut videri volunt) translata; ut eam vim ab Italia Romanâque procul ablegarent, ne quid ipsis officeret Italianam appetentibus. Quanquam iidem ipsi Papæ, scelerati patres, ne posset illa increfcere, continentibus penè bellis civilibus velut nervos succiderunt, & postremò per Episcopos, compedes ei injecerunt. Sed tamen, inquam, si majestas imperatoria Germanis principibus magno fuit ornamento, & ad res agendas adjumento; quo grassantes late Hunnos, Henetos, ipsosque Bavaros compescerent, & pacem publicam tuerentur, quid de tot principum regum atque principum sacrosancto Concilio, fas est animis præsumere: quod Deus Spiritu suo sancto congregaverit, atque in Ecclesiam induxerit, quòdque suæ gloriæ, & ejus salutis, atque beatitudini consecrarit?

*Summus iustis
rei non deso-
re.*

Neque verò magno in eam rem sumtu, multaque molitione opus est: det modò Dominus hanc mentem, sicut Ecclesiæ promittit, eam ipsi à se ne sua cunctatione tarditateve repellant, ineant auspice Christo Domino hanc inter ipsos confœderationem, is cætera solus nullo magnopere sumtu, nullo periculo effecta reddet. Mandata enim Domini facultas & eventus sponte sua consequuntur: & quæ videntur impossibilia, ultrò se nobis ad ejus opus accingentibus offerunt: ut principium plus sit dimidio. Se enim remoras omnes de via voluntatis suæ obeundæ sublaturum à pedibus eorum promittit. Meum est, inquit, argentum, aurum meum est. Quid, quod ipsa sola confœderationis hujus mentione dissipabunt Antichristianorum principes.

cipum adversus ipsos Ecclesiámque tot jam annos
 initam conjurationem? Quomodo enim vel solum
 nomen ejus possit sustinere? Nam Regem Gallia
 ita afflixit ista Papalis conjuratio; ut in multos an-
 nos vix bona pace queat exurgere, & id regnum
 multa jam ex parte, id est, quantitatis æstimatione
 nostrum est, atque suis artibus Papa prudentissimi
 Regis bonorumq; animos abalienavit. Porrò His-
 pano quantum virium ademtum hac à Domino
 classis ejus velut internecione? & insuper ei impen-
 dent, expetente Domino tot bellorum, quæ solus
 Europâ torâ commovit & aluit, justa supplicia: &
 tot res eum circumvallare videntur; è quibus expli-
 care se nunquam possit. Quid, quod ne suas qui-
 dem copias, vel comparare, vel instruere possit, nisi
 operâ copiisque nostris? A nobis enim plurimus
 ejus equitatus, peditatus, naves & instrumentum,
 cum ipsis belli munitionibus, nauticum. Succédant
 illi pii principes, piæque Respublicæ, à se belli sub-
 sidia (quod quidem illis est vel nutu perfacile) jacê-
 re totam conjurationem necesse est. Contrâ verò
 quanta sit eorum principum, tum mari, tum terrâ
 copiarum parandarum facultas ipse dicerem; ni-
 si jamdiu à piis & rerum majore usu peritis viris,
 quantum audio, esset enumeratum. Itaque totam
 rem ipsis principibus tacita memoriæ subductio-
 ne cogitandam relinquam.

Hoc unum confidenter dixero; si fas esset arbi-
 trari tantæ pietatis principes gravatum iri, tanta-
 rum opum, quibus eos Dominus cumulavit, non-
 nullam portiunculam in hujus confœderationis
 & expeditionis sumtus, pro sua quemq; virili con-
 ferre; ipsas Ecclesias alacriter quantum abunda-
 bunt, & opus erit, collaturas; si modò quanta res

K

agatur,

*Sola mentio
 confederatio-
 nis excidere
 arma è mani-
 bus hostium.*

*Ecclesias ipsas
 magna ex par-
 te sumtus fac-
 turas.*

agatur, & ipsorum principum authoritate, & per pastores commodos scriptis & prædicatione declarabitur. Si enim sublevandæ famis causa, quæ Claudio imperante vexabat Ecclesias per Iudeam, eæ quæ è gentibus erant per Asiam & Græciam, quantum opus erat liberalissimè conferebant; quid erit nobis diffidendum de Ecclesiarum beneficentia atque subventionem, communis à se periculi propulsandi causa, & tantæ fœlicitatis promovendæ; quantum ne per somnium quidem optare quidem possit? Hujus igitur tanti periculi devitandi causa, quod moliuntur hostes; quibus erat in animo Ecclesiam per Europam extinguere, & regna excindere, ecquam putemus Ecclesiam, quantum opibus valebit, ad communem salutem non collaturam libenter? Atqui Antichristus totius Europæ monarchiam Hispano detulerat: eandemque ille hoc toto quadriennio sperabat se adepturum. Nam apertè bullâ suâ serenissimam Angliæ Regiam nam regno spoliaverat, & ad Hispani arbitrium transtulerat: de cujus expeditionis eventu nihil dubitabat. Duobus autem tantis exercitibus terræ marique incumbentibus; paucis mensibus in suam potestatem redacturum se confidebat Galliam: quam ipsam bona ex parte per Guisianam factionem, suam jam esse videbat; ut reliquam partem, ab Anglia translato ad eam bello, suis armis facile cessuram confideret. Germania supererat una, ad quam potiendam invitabat paternum imperium, & regna ditionesque distractæ: quarum pleræque, eæque validæ, papisticam superstitionem adhuc sequuntur. Cæteræ verò minus unitæ, vel potius studiis alienatæ: & intelligebat quibus artibus Cærolus v. Imperator, eam ad aliquod tempus sibi parere

Singulorum principum quantum interis, iniri hanc considerationem.

parere coëgisset, iisdem patere sibi aditum ad imperium occupandum. Quo occupato quem tandem fore cæterorum regum qui auderet obistere? Quod nisi propitius Dominus conjurationis istius Babylonica consilia dissipasset, & vires prosligasset; quo tandem jam in metu terroréque principes, Ecclesiæque tota Europa versarentur? Atqui sic existimare nos oportet, non esse hostibus ablatam voluntatem; facultatè verò non tam sublatam, quàm in aliquot annos, nisi incumbent totis viribus inclinato hosti, dilatam. Atqui ista piorum principum confederatio, mandato imperiòque Dei instituta, cum non modò omni Ecclesiam principésque metu liberet, sed beatissimam pacem in id omne, quod mundo superest ævi; afferat; ecquam Ecclesiam credamus, suas opes copiasque recusaturam?

Si ad Tabernaculi constructionem populus Israel tanta cõtentione piâque æmulatione, certatim quod opus erat, conferebat: ut Moses per castra iusserit proclamari; iam desinerent: sat & abundè suppeteret ad omne divini cultus instrumentum; sic equidem in animum induco meum, de Ecclesiarum pietate, quam se vocatione quadam ministerii extraordinaria, & uberiore donorum spiritalium copia excitaturum Dominus promittit; non defuturam suæ de Antichristi servitute liberationi, neque beatæ à Domino constitutioni, ipsius Ecclesiæ benignitatem. Quod si apud aliquas gentes, sed Polonos maximè, mos hic ab aliquot seculis obtinet, ut adversus Moscovitas, Tartaros, & Turcas in Barbarico tumultu salutis communis causa, singuli quod possunt; &, ut ait scriptura, quod ad manum in promptuque habent, certatim conferant; ut à reum collatarum copia, Mons charitatis vocetur;

*Imitandam
Davidis, prin-
cipum & totius
populi in adifi-
cationem tem-
pli alacritate-
tem.*

cuni nec minus immanis sit Antichristus, quã truces illi hostes: eoque inimior, quò animã, sub Sathanã dominatu, crudelior est servitus, quã corporis sub Barbaris: cùmquetam gloriosa libertas nobis liberisq̃ nostris promittatur à Domino; quidni confidamus eodem majorẽque etiam studio Ecclesiam Europã totã suarum injuriarum tot jam secula ab Antichristo perpestrarum memorem, & beatissimã pacis à Domino expectatione ex ipsius verbo, suas, pro sua, quã cuique aderit copia, facultates abundẽ collaturam?

Quod igitur in scriptura sacra ab rege Davide, principibus, & universo Israele ad templi constructionem factum legimus; dum suam quisque libertatem Domino consecravit; idem universis esse nobis propositum putemus; cum ad imitationem, fertim pii reges & principes Davidem imitabuntur: qui primùm exemplo suo, reliquorũque principum, totius Synagogæ congregationisq̃ Domini studium excitavit. Quo factum, ut omnes singulari alacritate ultroneãque voluntate, se, & quæcunque ad manum suppeterent, Domino venerent. Qua pietate motus rex in hanc erupit apud Dominum gratiarum actionem. O Domine Deus patris nostri Israelis, benedictus es in sempiterna secula! Tuæ sunt opes, & honores tui, tuum & imperium. Quamobrem nunc ò Domine, gratias quantas possumus maximas agimus tibi, ac nomen tuum illud nobile concelebramus! Quis enim ego sum, & quis est populus meus, ut possimus sponte nostra offerre talia? Sunt enim à te omnia, quæ largita nobis est tua dextera: quæ & de tua manu dicamus tibi. O Domine Deus noster, facti equidem

equidem perspicio te probare hominum corda, & eorum integritate latari. Obtuli tibi corde sincero ista omnia sponte mea, vidique populum tuum, qui huc convenit, ultrò latòque animo offerre ista. Conserva Domine Deus patrum nostrorum, hunc piæ voluntatis affectum in corde populi tui perpetuum, & ejus corda ad te dispone. Hanc Davidis regis principumque Israelis pietatem, si reges nostri, si principes imitabuntur, seque præbuerint in exemplum; magna sui æmulatione per Christianas gentes; Ecclesiarum studia excitabunt, pia quadã æmulatione: ut sicut pietate præstare præclarum est; nitantur & pietatis beneficentia: ut omnes tanto benignitatis atq; liberalitatis nomine easdem gratias cum Davide agamus Domino. Cum autem tantum studium extiterit Davidi regi in ædificationem templi, quod levior quidem Ecclesiæ, futurorumque ejus bonorum typus fuit; ut præter aurum & argentum, & æs quod in eam rem è suis manibus Domino consecratur, insuper tria talentum auri millia, & septem argenti depuratissimi, velut in cumulum superjecerit; Ecquis esset pudor principibus nostris è tantis thesauris, quibus ipsas turres narrant, præ auri argenti que pondere altius in terram depressas; ne minimum quidem teruncium tantopere laboranti Ecclesiæ velle commodare? Ecquid autem eos tanta cura atque solitudine asservare dicamus? An dum cum ipsis turribus in abyssum opes demergantur? Quod si quæ harum cumularum opum vel patribus eorum, vel ipsis causa fuerit, considerabimus; num eam potissimum inveniemus; quòd earum præsidio suos status adversus Antichristi ejusque satelliti principes munire voluerunt, quos videbant inhiare sibi? Ar-
qui

*Pudendum pi-
is principibus
tanti boni cura-
se, nihil è san-
tu opibus com-
modare Eccle-
siae.*

qui vel minimâ earum erogatione, atque contributione, quot quantâque bona promittit Dominus? liberationem beatissimam ab Antichristi machinationibus, pacemque in summa gloria securissimam, optatissimam de hostibus ipsorum ultionem, Ecclesiæ gloriosissimam cõstitutionem, tantam denique potentiam, quanta extincto Antichristi regno abundè sit Turcæ compescendo, vel ejus etiam imperio profligando, nec non Persico, atque Sarraceno ad Ecclesiarum toto Oriente, meridiève reparationem.

*Opibus dum
parcitur prodi
Antichristo
laborâtes prin-
cipes, et illud
ipsum aurum.*

Quamobrem cum in Ecclesiis Gallicanis & Belgicis universam videant laborare Ecclesiam, & in serenissimo fortissimoque Navarrae rege suum omnium verti statum; quid jam diutius expectent? Anne ut illis eversis ad ipsos perveniatur? Quod omnem propitius ab illis avertat: sicut & faciet Dominus. Sed si id accideret næ serô suæ saluti cõsulerent ipso Domino jure persequente: quòd nescio qua causatione, laborantem se atque in illis Ecclesiis periclitantem deseruissent. Tum eadem, quibus comparcimus opes, hostibus ad invadendum majores animos facerent. Ecclesiis verò Regéque Navarrae servato; firmissimam molem adversus Antichristi, quos evomit torrentes oppositam vident. Itaque meminerint Persei opes Romanis majorem ejus invadendi libidinem auxisse: quarum tamen particulam si in Gentii Illyrici regis confirmationem, & Basternarum stipendium erogare voluisset, & bellum aliò traducere, & suum regnum suâsque, quibus parcebat, opes servare potuisset.

*Pios principes
suffundere de-
bere pudore:
ipsum principes
Papistas.*

Quam piorum principum cunctationem expectare deberet vehemens istud Antichristianæ conjurationis studium, quæ ad inclinatæ tyrannidis

stabiliendam ruinam, suas opes terra marique ve-
 lut humeros supponere non dubitavit etiam cum
 vitæ discrimine. Quos enim sumitus fecisse pute-
 mus Hispanum in suis istis binis copiis comparan-
 dis atque tuendis? Tantam certè pecuniæ copiam
 effudit, ut cum omnem superet æstimationem; ve-
 rear ne superet & fidem. Nam Regem Galliaè eò
 furor papisticae Liguæ abripuerat, ut videns, sciens,
 & volens se suumque regnum in summum discrimè
 adduxerit, & religionis simulatione; ambiciosos
 principes eò evexerit; quibus jã servire necesse fu-
 isset, nisi virtutè ejus Dominus Deus noster, mag-
 na Ecclesiae ipsiusq; foelicitate, in ipso reru cardine
 suscitasset. Et pii reges & principes vincenti Chri-
 sto, & ad partem gloriae eos vocanti, pro sua Eccle-
 siaeque salute, pro ejus beatissimo statu, pro refun-
 dendo meretricis Romanae in sinum, iræ Dei po-
 culo, quod illis propinandum tot annos exhibuit;
 quibus redundant opes conferre gravabuntur? Si
 Henricum VIII. potentissimum Angliae regem non
 piguit in Clementis VII. liberatione ex arce sancti
 Angeli Vaticana, qua conclusus ab exercitu Bor-
 bonio tenebatur, sicut boni tradunt historici scrip-
 tores, & pueri audiebamus, 30. Angelicũ numũ
 millia menstrua pendere in exercitus stipendium,
 cui Lautrecus praesuit, pro sua virili: Si principes
 Itali communis pacis adversus Gallos tuenda cau-
 sa, per aliquot annos justum exercitum alere nihil
 dubitarunt; Nostri ne principes minus pii in De-
 um, religionemque suam, atque Ecclesiam fuerint;
 quæ omnes omnium charitates continet, quàm illi
 in patriam fuerunt; praesertim cum Ecclesia patri-
 am suam cujusque complectatur?
 Sed certè meliora nos de eorum pietate expectare

Exempla habere domestica patrum suorum qui nullum periculum pro salute Ecclesie recusarunt.

tare Dei promissa iubent. Nec à patribus suis summa pietate, parique animi magnitudine viris degeneraturos: qui si tum cum propter peccata nostra offensus Dominus, voluit Antichristum sanctos vincere; sed quò eum prosperis rebus magis infestè præcipitem daret; nihilominus illi viri furenti Antichristo, & omni immanitate in Ecclesiam inuecto; ut eam devoraret; non veriti sunt sua ipsorum corpora, statúsque suos opponere: Heroas illos dico, qui pro Ecclesie salute, & Germaniæ libertate adversus Carolum v. Europæ penè Monarcham, suúmque imperatorem arma capere non dubitarunt: Ioannem, inquam, Fredericum Electorem, Saxonie Ducem, summa pietate & constantia principem, Philippum Hessie Lantgravium fortissimum invictissimúmque Christi militem, ceterosque principes illustrissimos imperiisque status, qui omnes penè pro veritatis propugnatione, Ecclesieque salute nullum vitæ, capitis, statuúmque suorum amittendorum periculum recusarunt: qui si reviviscerent, quid de sua progenie dicerent; si ipsorum cunctatione viderent ab iis, quos nominis, pietatis, bonorúmque suorum successores reliquerunt; Ecclesie salutem Antichristo prodi, & tot principes regémque Navarra fortissimè in acie versantes atque depugnantes deserere; præsertim cum non modò capiendis armis; sed solo auxilii, confederationisque suæ oblato terrore, communes hostes disjicere possint, & propellere, & ab eorum manibus arma excutere? Verùm meliora de eorum pietate sperare iubent clarissima Dei promissa. Afirmat enim Angelus Ioanni daturum Dominum regibus, & principibus, qui antea potestatem vimque suam tradidissent.

dissent Bestiæ; vice versa persequenda illius causa habere cor unum, unamque voluntatem; ut eam bello persequantur, ut igne crement, & reliquias disperdant atque consumant. Quod quia adhuc factum non est, peccata nostra meruerunt: & eorum criminationibus factum; qui suis ut odiis obsequantur, unitatem Ecclesiæ, quæ summa est, continuis falsisque calumniis dilacerant, & principes ab amplectenda communi causa, quantum possunt, retrahunt. Veruntamen de his criminationibus atque diffidiis, quæ à doctis orta atque instigata, Ecclesiam Dei præter omnem rationem vexant, paulò post dicemus: in præsentia sat fuerit dixisse, cum res ipsa & experientia doceat, hoc tempus immitteudæ in principes voluntatis unius jam adesse, veritate euangelica patefacta, & Mysterio iniquitatis manifestato, & una Ecclesiarum confessione celebrata fide, etiam in eo capite, de quo dissentire viderentur; unum superesse, ut pii reges & principes omni ex animis evulso authoritatis humanæ præiudicio, rem ipsam expendant, & placidè voluntati Dei suam voluntatem, ut subiciant, & ultrò submittant.

Quod cum Dei gloriæ Ecclesiæque salutis causa, à qua ipsorum salus seungi non potest, facturos confido; tum quòd penè singulis exequenda Dei voluntatis peculiaris, & velut præcipua causa est: Serenissimæ Angliæ Regiæ, quia principem eam suscitavit & corroboravit Dominus, quæ omnem Antichristianæ impietatis impetum non recusaret in se suscipere: & quod videt Antichristi furorem eò progressum audaciæ, ut bulla exauthorare sit ausus regno, & subditos iurejurando liberare, regnumque ad quem liberet transferre: ut nunc cum

L

Dominus

Quid potissimum hanc considerationem remoretur.

Singulos principes penè præcipuam causam habere, huius considerationis inveniendæ.

Reginam serenissimam.

Dominus Deus noster, qui solus regum præses, eos in Soliis collocat, & cum videtur detrahit, vice versa, hac tanta, quam est à Domino consecuta victoria, ipsum Hispanum in regnorum suorum discrimen adduxerit; Iam non possit, inquam, serenissima Regina vel suæ injuriæ persequendæ causa, vel suæ securitatis, victoriam Domini non persequi, & trepidanti atque nutanti hosti non insistere: ne quam det ei sua cunctatione reparandarum virium resumendique animi facultatem. Quod certè multò vehementius nervosiusque faciet adjunctis ad communem causam piis regibus atque principibus: ut de gradu dejectum hostem, universi uno velut impellant impetu; quàm propriis viribus, quantæcunque tandem videantur.

Germanos principes.

Vident & Germani principes quanta sit imperii quondam florentissimi imbecilitas; ut cum à Patru ortum esse dicant, cum ipso pariter consueverit. Itaque stare illud non jam suis viribus, sed partim (ut vetustam quercum suis radicibus) ita illud suæ ipsorum authoritatis nomine: quod ipsum quidem illi summum est atque perhonorificum; partim quòd ipsis est pudendum, præcaria, parùmque honesta pace: simul & istius imperatoris Turcia ignavia, & impetu à Domino in Persidem converso: ut si avo proavoque similis exurgat aliquis; fatis pro sua sapientia intelligant, quàm parum presidii Christianæ rei in imperatore suo sit repositum. Revocent itaq; in memoriã, quàm miserabilis Germaniæ status fuerit per annos amplius sexcentos quibus Germania barbararum Gentium velut amphitheatrum fuit: in quo omni bellico furore, & vastatione depugnarunt atque digladiatæ sunt. At idem tempus comminatur Dominus, cum ait, *barbari*

barbaras gentes suis copiis, ut cicadas, oppleturas superficiem terræ: simulque rationem commoustrat, tantæ vastitatis evitandæ. Et est verò æquissimum, communis religionis, salutisque causam, à Christianis Principibus communiter defendi. Ergo dum vacat, & tam pulchram occasionem præbet Dominus omnium Christianarum opum viriûmque in communis salutis propugnationem conjungendarum; sicut propiores sunt periculo; principes se quoq; præbeant invictæ cæterorum confederationi: & suum, quod impendet à circumfusis barbaris periculum, communibus omnium armis à suis cervicibus propulsent. Habent & cæteri pii reges causam præcipuam hujus sacri fœderis sollicitandi atque promovendi: vel ad suos status adversus Antichristianam conjurationem, quæ illis inhiat, & labefactare non cessat, stabiliendos; vel ut sua quandoque jura, regnâque spe præsumta, citra bellorum tumultum, de communi tot principum sententia, judicioque consequantur.

Ceteros principes.

Sed ad Principes Germanos, atque adeo omnes ad quos idem discrimen pertinet ex æquo orationem convertam: quos sic habere oportet; Dominum Deum nostrum hanc istam unicam videri rationem præfinitisse Turcarum, Sarracenorum, atque Tartarorum ab Ecclesia Christianisque finibus avvertendorum atque etiam excindendorum. Nam cum piorum principum confederatione, Antichristi regno everso, pax Ecclesiæ sub eorum præsidio ductuque promittatur, in quot secula ad rerum consummationem supersunt; si modo ipsi uno consensu ejus voluntatem obire parati sunt; promittitur etiam ejusdem confederationis opera iisdem principibus rerum habenas moderantibus, earum gen-

Germanorum principum præcipuam causam.

Apoc. 20.

tium excidium Apocalypſeas 20. capite. Solvendus enim Sathanas prædicitur è divinæ ordinationis vinculis, quibus conſtrictus tenebitur, & quocunque terrarum circuncuruſus: ut è quatuor terrarum finibus Gog & Magog congreget in prælium: quorum copiarum ea multitudine futuræ prædicuntur, quæ maris arenæ. Ecqui autem iſti ſint Gog & Magog, niſi iidem illi populi Mahometæ impietatem profefſi, inſenſique nominis Chriſtiani, communisque fidei hoſtes? quos in Gottis, Herulis, Vandalis, Alanis, Hunnis, Tartaris, Turcis, & cæteris barbaris & immanibus Gentibus per aliquot ſecula immitente Domino perpeſſa Eccleſia; in eandem penè barbariem degeneravit. Quæ egedem Gentes Boryſthenis, Volgæ, Tanais, mariſque Mediterranei clauſtris agrè coërcentur: & velut frenos indignantur: adverſus quos piorum principum copias congregari & diſciplina componi vult Dominus Deus noſter, Chriſto Domino Imperatore. Et aſcenderunt, inquit, in latitudinem terræ, & cinxerunt caſtra ſanctorum, & civitatem illam dilectam. Qui quod igne cœlitus demifſo conflagrandi dicuntur; nihilo ſecius piorum principum arma non excluduntur: quibuſcum ſuam victoriam, ut cæteris Antichriſtianiſ preliis Chriſtus Dominus communicatus eſt. Nam cum adverſus haſ innumerabiles Turcarum & Tartarorum copias caſtra civitatis ſanctæ opponenda dicantur: quæ & oppugnata ſunt; oportebit & magnum quoque contra ſanctorum exercitum comparatum eſſe: nec una tantum ex gente; ſed ex tota civitate ſancta: id eſt, Eccleſia Dei. Nec enim civitatem hanc intelligere oportet mœnibus & ſoſſa circumductam: ſed per omnem Europæ Gentes unius Chriſti Domini legibus, & omnium

omnium rerum communiōne per ejus Spiritum congregatam. Quæ tamen Ecclesiæ catholicæ arma castraque, quo modo multitudini penè totius terræ sustinendæ paria esse possent; nisi Christus Dominus, ut adversus Gygantes quondam fecisse fabulantur; fulmen dexteræ suæ coelitus ejaculareretur? Verùm ut adversus infideles populos depugnanti sibi, David pia gratæque memoria celebrat canticis cœlestem virtutem præsto fuisse sibi, quæ hostes terreret, & terga vertere cogeret, se persequente; ita & piè credendum præliante Domino adversus impias Gentes, victoriæ persecutionem piis principibus permissurum: quò eos in triumphi sui partem cooptare possit. Sed ipsa victoria longinquior, seriórque futura videtur. Itaque ad id revertar, quod primum est.

Hac, quam diximus, inita piorum regum ac principum confœderatione à Domino sacrosancta, quæ mox ab immani Antichristi servitute Ecclesiæ liberatio consequetur. Sicut enim immiserit Dominus in eorum corda, ut meretricem illam odio persequantur; ita spoliatam atque denudatam omnibus opibus, atque omni præsidio desolatam igne cremabunt: ut sicut est verè, ita suum dæmonibus domicilium relinquatur. Nam Deus hanc illis indiderit voluntatem; ut faciant quod ipsi complacitum est, suamque exequantur voluntatem. Quamobrem cum illud eos pro sua pietate summopere cupere, & votis omnibus exoptare necesse sit; necesse quoque ut conspirent inter se: & ut firma stabilisque sit ista societas; statum sollemnèque concilium constituent; quod publicæ tranquillitati invigilet, ut Dei voluntatem, Ecclesiæ bono, & concordie tuendæ causa exequantur. Quod si effecerint

*Unam hanc à
Deo desinatam
rationem ex-
cindiendi reg-
ni Papalis.*

tanta,

tanta, quæ paulò antè commemoravimus bona omnia Christus quoque Dominus illis Ecclesiæque effecta reddet; quicquid tandem molitur Sathan, quicquid cum suæ imaginis Collegio, quicquid cū Conjuratis istis, suæque perditioni devotis principibus machinetur Antichristus.

*Exemplum
majorum in
expeditione
terre sanctæ.*

Qua in re si quis tamen labor esset, si quis sum- tus faciendus, si quod in eo versaretur periculum, quæ tamen nulla sunt propugnante Christo, & in acie velut prima preliante; ipsorum tamen pietatis & animi magnitudinis esset, nihil humani recusare, quod à Deo posset accidere, præ tantorum bono- rum expectatione. Nam si majores eorum per an- nos penè ducentos partim pio religionis propa- gandæ studio, partim minis & terculamentis An- tichristi perterriti, suis regnis ac ditionibus relicti, quibus & æmulos, consanguineos suos, & vicinos infidos insidiari non dubitabant; & id agere Anti- christum intelligebant; ut eorum discessu, facilior illis, & sibi ad invasionem aditus pateret; parue- runt tamen, neque dubitarunt suorum statuum vi- tæque discrimine illi parere, spe rei Christianæ am- plificandæ: nullo tamen Dei verbo, mandatove sub- nixi: & dubitabit hodie tantorum parentum pia posteritas, quam Christus Dominus è tam dira fer- vitude liberavit, quam tanta benignitate ab omni- bus hostium insidiis, appetitionibusque servavit, quam tot bonis, opibus, honoribusque cumulavit imperatore Christo, contra Antichristum pia ar- ma, & sibi Ecclesiæque Dei salutaria capere; præ- fertim sumtu perexiguo, periculo nullo, summa cum publicè toti Ecclesiæ, tum sibi singulatim re- rum felicitate proposita? & suas tot tamque di- turnas injurias, effuso in meretricis sacrilegæ sinu

ira Dei poculo, vicissim refundere ?

Cui Dei voluntati si quo studio, quaque pietate decet pii reges ac principes parebunt; id nunc vere implebitur, quod per Esaiam promissum in Constantino, utroque Theodosio, & Gratiano Cæsaribus, & Gratiano Cæsaribus, hanc tantam Ecclesiæ beatitudinem præfiguravit. Sugeres lac gentium, & lactibus mammas Reginarum, & erunt reges nutritii tui. Ecce appellabis gentem antea ignotam tibi, & gentes, quæ te non norunt, current ad te, propter Dominum Deum tuum, & Sanctum Israelis, qui te glorificavit. Item, Et minæ mœniûm tuorum è Iaspide, & portæ tuæ erunt è carbunculo, & omnes termini tui ponentur super lapidibus prætiosis: Etiam omnes liberi tui erunt *trudidantur*, & erit illis abundantia pacis. Item; Nam ecce tenebræ operient terram, & obscuritas populos obteget: sed Dominus orietur tibi, & gloria ejus in te videbitur. Gentes ambulabunt in lumine vultus tui, & reges in splendore Orientis tui. Surge Hierusalem, illuminare: Orta est lux tua, & gloria Domini eluxit tibi.

Vaticinia Esaiæ & Apocalyp. de beato Ecclesiæ status tum impletum tri.

Cùm igitur promittat Dominus Deus noster se post Antichristi excidium, ruinas Ecclesiæ in augustissimum majestatis suæ templum exedificaturum: quæ procuratio piis regibus, & principibus demandata sit; quâ ego magis appositè voce ad eos effari possim; quàm quâ per Haggæum prophetam, Zorababelem filium Salathiel, Ducem Iuda, & Iosedec filium Iosiam affatur Dominus exercituum? Sic autem ait; Dicit populus iste: Tempus nondum venit: Tempus, inquam, ædificandi templi: Tempusne vobis est inhabitandi domos vestras, auratis laquearibus superbas; & domus mea deserta jacebit?

Ad priores principes pertinere prophetiam Haggæi.

jacebit? Itaque quod subjungit Propheta, quàm parum prosperè res illis domesticæ successerint; id ego quidem ad illos verè referre non possum; quos Dominus in mediis laborantis Ecclesiæ calamitatibus, tot bonis cumulavit; ut ea Domini benedictio ad tantè benignitatis recognitionem, tantò magis illos debeat excitare; ut quod veteres Ethnici fecisse solerent, qui decimas bonorum suorum Herculi voverent ad nugas & epulas; id Christo Domino in rem Deo tantopere gloriosam, Ecclesiæ Dei salutarem, & sibi perhonorificam, ne comparcant néve recusent.

Verùm, ut dixi, illud potius commemorabo; ut mecum superiorum bellorum graves casus, & quàm infœliciter tum ipsis, tum Ecclesiæ cesserint eorum fortissima cœpta, revocet in memoriam. Qui quod præstanti pietate, invictòq; animo furèti Antichristo, & Ecclesiam impetenti; suos status, & corpora sua pro ejus salute objicere non dubitarunt; grata apud Deum memoria recordatur Ecclesia, & quàm maximas, pro illis multa deprecans, gratias agit. Sed quod eorum voto rerum successus non respondit; hinc fuit nimirum, quòd prius patefaciendus orbi erat Antichristus, & Electorum fides in multis probanda fuit patientia. Quapropter datum illi fuisse dixit Angelus vincere sanctos. Sed ejus victoriarum tum demum periodus constituta prædictur; cum Deus, eo orbi patefacto, regibus cor unum & voluntatem unam dederit in Belluam conjurandi. Quod dum facere cunctantur, & in eos, qui periculo propiores sunt, ipsorum salutis curam rejiciunt, videant ne iram Domini meritissimò proritent, & illis quoque exprobret: En domus mea collapsa cecit, & singuli domos vestras spectatis. Sic autem, Dominus

Dominus exercituum: Cogitate in cordibus vestris quales viæ vestræ sunt, & quàm parum foelicitè succedant.

Sed cùm inspirante Domino & commutata in melius voluntate, Zorobabel, Iosua, & populus univèrsus perspecto Dei mandato, & intellecta Haggei prophetæ adhortatione, timuissent à facie Domini; Tum Haggeus legatus à Domino, secundum ejus mandatum ita locutus est ad populum: Ecce vobiscum sum, ait Dominus: & excitato Zorobabelis & Iosue totiùsque populi studio, accinxerunt se omnes ad ædificationem domus Domini exercituum: quorum zelum si principes æmulabantur; reliquum Dei oraculum sibi dictum putent. Quis vestrum superstes domû hanc vidit in pristina sua gloria? Sicut eam modò videtis; nunquid in nihilum redacta iudicio vestro videtur? Nunc igitur ô Zorobabel, tuque ô Iosue sacerdos, bono estote animo: vósque ô populi terræ, eundem habetote animum, ac fortiter operamini. Sum enim vobiscum, dicit Dominus exercituum, secundum verbum, quod promisi vobis, cùm egressi estis ex Ægypto: Spiritus meus præsto erit in medio vestrum. Nolite timere, ait Dominus exercituum: Adhuc breve tempus: & commovebo cælum & terram, mare & aridam: commovebo & omnes gentes, & omnes venient ad rem illam desideratam: atque implebo domum hanc gloria, dicit Dominus exercituum. Meum est argentum, & aurum meum est. Gloria hujus posterioris domus major erit, quàm prioris. Dabo pacem huic loco, dicit Dominus exercituum.

Hanc Zorobabelis totiùsque synagogæ sententiam in melius immutatam, si pii reges & princi-

pes, quos Deus pro sua misericordia ex isto servitutis, amplius quam Ægyptiæ, luto liberavit, imitabuntur; & pro Ecclesiæ liberatione pium inter se fœdus inierint, in omnia quæ supersunt ad beatum Christi Domini adventum, tempora duraturum; certissima in animis suis fide sic oportet habere; Dominum, qui hanc eis voluntatem dederit; & eas res admirandas effecturum eorum opera, quas venturas vaticinatus est Angelus, & verbo suo per Spiritum Dominus Deus noster obsignavit. Quin etiam publicè privatimque se eorum cepta secundaturum, & sua benedictione profecuturum pollicetur. Cogitate, inquit, vobiscum in cordibus vestris ab isto die retrò, qui dies est 24. mensis noni, à quo fundamenta templi Domini posita fuerunt à vobis: Cogitate, inquam, in cordibus vestris: Nunc fementis adhuc in apothecis vestris est, necdum quicquam germinavit è vite, neque è ficu, neque malo granato, neque olea: Sed ab hoc die dabo benedictionem. Evertam solium regnorum, atque eorum robur dissipabo in gentibus, evertam quadrigas, & qui illis invehuntur: quin etiam alios aliorum gladiis conficiam. Atque ipsis principibus singillatim propriam gratiam, atque fœlicitatem promittit. In illa die assumam te ô Zorobabel fili Sealthiel serve meus, dicit Dominus: & adaptabo te velut anulum obsignatorium digito: Elegi enim te, dicit Dominus exercituum.

*Exhortatio ad
serenissimam
Anglæ Re-
ginam.*

Ad te verò serenissima Regina orationem convertam: quam decet, quò ampliora à Domino Deo-
oque suo, Christo-que ejus donaria consecuta es, &
quò pluribus votis velut rea ejus servituti, atque ob-
bedientiæ teneris; eò magis in hanc tam gloriosam confœderationem omnibus votis, totoque pectore

pectore incumbere. Quæ tanta tamen Dei tui erga te merita non ea mihi mens est commemorare; quòd necesse putem: cum res ipsa testetur, quantum opere gratâ apud Deum memoriâ, illa recolat; Sed quod eam rem tuæ Majestati non injucundam fore cõfido, & ad tuæ pietatis imitationem omnibus piis regibus ac principibus, pro sua cujusque parte, multis nominibus fore perutilem. Etenim qui vel vocationem tuæ Majestatis in hoc amplissimum regnum, vel eas res perpenderit, quas ejus administratione Dominus Deus noster est operatus; facile in eam spem veniet: tuam Majestatem non modò à Dei Dominique sui misericordia, Ecclesiæ velut nutricem esse suscitatum; sed etiam alteram Deboram: cujus ductu, & sapientia Ecclesiam suam ab Antichristi superba immanique dominatione liberaret.

Primùm enim quamvis eam moribus legèque Regni vocarit; ut in hoc regno, Ecclesiam suam mediis ex ignibus eriperet; Quis tamen non mireretur eam ex ipso incendio, cui destinata fuerat servatam, & ante Martyrii corona insignire voluisse; quàm regali? Sed hoc quantæ benignitatis fuit, quod religionis, veræque pietatis nomine damnata, & ab Regina sorore, ut minimum dicam, impiorum crudelitati permissa; per eum potissimum servavit Dei providentia, qui ne filio quidem unico pepercit: quo minus eum unica veræ pietatis suspitione motus immolaret Antichristo? Atque ut intelligamus vim ejus animo, sat ipso quidem per se, ut est Papisticæ impietatis natura, crudeli, à Spiritu sancto factam; idem paulò post religionis ejusdem nomine in Antichristi gratiam hostis tuæ Majestati extitit capitalis: quò verò melius singularem

larem Dei providentiam in tua vocatione agnosceremus; eadem dies & tibi, & Ecclesiæ salutem, liberationemque attulit. Quinetiam tanta res, & in hoc solium tuæ Majestatis assumptio puellari obtigit ætate: iisdem Dei Christi que hostibus, qui & tuis, rerum potentibus: ac eo tempore, quò conturbatis regni rebus, & internis, & externis præsidiiis penè destituta videretur. Tanta verò omnium bonorum, & ordinum studia, quibus ut cœlitus oblata, excepta es: præsertim in tanta animorum exulceratione, communique omnium inter ipsos ab alienatione; quidni agnoscamus Domino inspirante conciliata fuisse?

Singularis autem perpetuæque tuæ Majestati à subiectis sibi populis, tot jam per annos inviolabiliter servata fides, potissimū in tanta vicinarū Gentium, principumque infidelitate: præsertim intus foris-ve totā Europā per emissarios suos nihil non moliente Papa; nōne singularem divini numinis tutelam testatur? præsertim verò in ea gente, quæ partium studiis distracta, sæpenumero bonos prudentesque principes regni gubernaculis excussit. Iam verò tot vitæ pericula, quæ T. Majestati, fraudibus Antichristi, continenter penè creata sunt: è quibus eam Dominus annos jam XXX, pervigili custodia liberavit; nōne clarissimè testantur singulari Dei providentia, summoque Ecclesiæ bono esse conservatam? Quid, quod sicuti supra narratum à nobis est, incumbentibus in Ecclesiæ excidium hostibus Christi, & à tuo exorsis, cum præter copias, quas terra marique invictas habere se gloriabantur, plurimum tamen motibus internis, atque tumultibus Papistarum confiderent; nihilominus tanta populorum in tuam Majestatem fides, obedi-

obedientia, constantiaq; apparuit; ut ipsorum Papistarum studium, cum iis, quorum inprimis causa agebatur, certare videretur.

Sed & quam admiranda divinaque virtute è tot, & tantis terra marique hostium copiis, Dominus tuam Majestatem regnumque tuum tutatus est? qui quamvis eam tantis viribus satis, & super quam esset necesse, instruxisset: quibus ea hostium impetum sustinere posset, & infringere; intactas tamen vix uno, aut altero milite hostili manu desiderato, tuas copias servavit; & ipse pro te depugnare maluit. Quinetiam fractum illum, tam invictum scilicet exercitum, per regnorum tuorum fines velut in orbem circumduxit, quasi in triumphum, & pompam: atque ubi visum est, in poenam ausus sacrilegi, per ea maximè littora afflixit, & impulit, quibus maximè confisus fuerat: & ita illisit, ut per quatuor mensium errores, vix pars militum decima evaserit, quæ potentem Dei dexteram, atque pro salute tua propugnantem populis ad emendationem renunciaret, & ab Antichristo ad Christum Dominum defectionem prædicaret.

Iure ergò Majestas tua tanta Dei sui tam propitii beneficia non ad suam contulit potentiam; sed ad ejus gloriam, & Ecclesiæ liberationem. Quæ enim parte ei laboranti non adfuit, & opem non tulit? Quod quidem quanquam est largiter & opportunissimo tempore factum; si tamen parcius est factum, quam nostræ difficultates ferebant; voluntas certè non defuit, & abundè præstitit, quæ salvis regni sui rebus potuit. Cujus egregiæ pietati atque voluntati, si cæterorum principum studia respondissent; quantum quidem humano judicio licet æstimare; jam diu nihil esset, quod Antichristi molitiones

tiones metueremus : sed vix ullas tueretur pristinæ dominationis reliquias. Verùm justissimo Dei iudicio, nobis adhuc incognito, datum fuit illi execrata Belluæ vincere sanctos : sed ad hoc usq; tempus, quò eo patefacto orbi, vindemiam Dominus agere constituit, botrorum Gomorrhæ, & eos in lacum iræ suæ immittere. Ipsum autem Antichristi regnum se excissurum Dominus pollicetur : nimirum cum piis regibus ac principibus cor unum dederit obeundæ suæ voluntatis : ut bello hanc diram Belluam persequantur & ignibus, donec planè consumserint. Hujus te serenissima Regina sacrosanctæ confœderationis ineundæ Dominus Deus tutus, qui te tantopere dilectam servavit, qui tibi tantam solus victoriam confecit, qui nunc capitalem hostem Guisium, totâmq; gentem, & impiam Linguam, ob oculos trucidavit : qui tuum istud solium supra cæteros Europæ reges extulit ; id abs te remunerationis vicissim expetit : Principem te proficere : ut quantum & autoritate, & gratia, & opibus (quod est amplissimum) valere voluit ; tum tuum salutis communis causâ, instes & urgeas ; Dei voluntati ut pareant, & in unum se fœdus congregent, atque una contentione attonito tanta clade, insistatis hosti. Quod qua maxime ratione, & uberrimo fructu T. Majestas possit efficere ; suæ sapientiæ, consiliique sui providentiæ relinquam. Hoc unum mel quercu, non defore cum securibus suis vicinos, qui ramos excindant, & fasces suis humeris adaptent ; Tuæ tamen Majestati multò honorificentius, & in posterum tempus securius, Ecclesiæque Dei fore ; si potius piorum principum opes ad causâ communis defensionem adjunxerit ; quam exterorum

exterorum principum vires, quæ omnibus proculdubio paulò post graviore, intolerabilioresque fuerint. Sed nec istud sine magna Dei offensione fuerit: qui hanc unam communis liberationis, & ejus beatitudinis, quam Ecclesiæ despondit, rationem præfinivit; Si pii reges & principes in Antichristum pro Christi reparando regno conspirarint. Nec enim nostris consiliis res Ecclesiæ reguntur: sed Dei Opt. Max. providentia, & Spiritus sancti administratione. Cujus ductum nisi sequimur, in iis præsertim quæ verbo scripturæque sancta circumscriptæ; vana sunt quæ nostra carne sapientiæque consilia suscipiuntur. Id institutum Dei tuæ Majestatis autoritas atque sollicitudo ô serenissima Regina, si Christo Domino Ecclesiæque effecerit; te cæli, te terra, te Ecclesia Deboram celebrabunt, & hymnum illius concinent Domino per te partæ ab Antichristo liberationis, & tantorum bonorum causa, quæ se reparata Ecclesia, in eam divina sua largitate effusurum Dominus se promisit.

VENIO nunc ad id quod hætenus unum tantam Domini, ac Dei nostri, Christi que ejus gloriam, & Ecclesiæ ab Antichristo liberationem, atque ejus summam in terris beatitudinem remoratum est: ad id, inquam, unum quod scandalum objecit piis principibus, non modo ne in unum cor, & voluntatem omnes coalescerent: sed quod etiam eorum animos ita exulceravit; ut ex eorum distractione enatum sit hoc tristissimum schisma. Quo factum est, ut non alieniore fuerint à Papa atque papisticis animo, quàm à suis fratribus, eodem Christi sanguine redemptis, & ejusdem Spiritus sancti virtute, in unum, & idem mysticum

Controversiana de cana Domini non impedire debere hanc Principum cōsiderationem, quæ inter doctos orta ab illis aliter: ad ecclesias non pertinere: inter quas summa sit consensus de ipsa veritate.

cum Christi corpus coagmentatis : in quo alii cum aliorum membra sint ; ut se diligere inter debeant, & ea cura atque charitate communem salutem, velut valetudinem tueri, qua suam : nihilominus communi hosti desertos suos fratres patiantur. At qui tantum diffidium, unde in corpore Christi ortum habuisse dicamus ? Nimirum ex eo est, cujus Apostolus Corinthiam Ecclesiam in multò leviore culpa graviter reprehendit : Quod carnales adhuc sumus, nec Spiritu Dei, sicut oporteret, agendos nos satis permittimus : quòdque ambulamus adhuc secundum carnem.

*In summa e-
iusdem senten-
tiae unitate, o-
pionibus des-
ideri.*

*Unum religio-
nis fundamentum
omnibus
confessum.*

*Eiusdem veri-
tatis duo sunt
à Christo Do-*

Hoc autem schisma quàm sit indignum, faciam ut jam cuivis perspectum sit: & nostrum omnes errorem, nostramque culpam coram Deo, Christoque eius agnoscentes; nostri nosmet pudeat. Faxit pro sua misericordia Dominus, ut pudor iste nobis sit ad resipiscentiam: ac ut falsis de fratribus criminationibus expulsis, alii alios fraterno animo complectamur, nostrum jam errorem exosi, atque coram Deo Ecclesiâque professi. Hoc igitur primum sit, nullam uspiam Gentium Ecclesiam esse, ac ne Christianum quidem, qui non ut corde credit ad iustitiam; sic non & ore confiteatur ad salutem; verbum illud æternum, idcirco carnem humanam, vel hominem potius, in unius & indivisibilis, sed tamen inconfusæ personæ unitatem assumisse; ut per sui corporis in cruce oblationem, tanquam filius Dei, remissionem nobis peccatorum compararet: & per veram carnis & sanguinis sui communicationem; vitam suam æternam nobiscum commu- nicaret.

Hujus tantæ tamque divinæ & incomprehensibilis gratiæ fatemur, inquam, ad unum omnes, Christum Dominum

Dominum illius veritatis sacrosanctæ obfignandæ causa, duo Sacramenta instituisse: alterum Baptismi, alterum Cœnæ suæ benedictæ. Per Sacramentum Baptismi exhibet nobis mysterium regenerationis nostræ, è corrupta peccato generatione nostra in Adamo; nostram in suo corpore mystico regenerationem representans: per quam virtute Spiritus sancti; per ablutionem animarum nostrarum in suo sanguine, inserimur huic ipsius corpori mystico, quod est Ecclesia, membra; ut per sanguinis ejus communionem agnascamur ei fratres Consanguinei, Deoque Patri filii adoptemur, & æternæ vitæ hæredes.

Fatemur & omnes ore velut uno, nos jam per Baptismum regenerationis effectos Christi membra; Spiritus sancti fideique incrementis in hoc eodem corpore, incrementa magis ac magis capere, ad uberiores fidem, atque charitatem; donec perveniamus omnes ad perfectam, & adultam ætatem Christi. Quod quidem Spiritus sanctus, qui ubi, & sicut vult, spirat, efficit per verbi prædicationem, aliamve sicut visum est rationem. Sed multò maximè, atque efficacissimè in sacro Cœnæ Dominicæ epulo: In quo omnes explicat, & aperit æternæ vitæ suæ gloriæque opes, & Christum totum nobis exhibet; ut eò per fidem toto potiamur, & in ejus corpore, majore semper incremento, per carnis & sanguinis ejus verissimam communionem, crescamus & corroboremur validius ad vitam æternam. Quæ Christi Domini merita cum tanta sint; ut amplius nihil nec optare fas sit, nec possimus; quid est quod in eodè Christi Domini corpore mēbra collocati; verè jam, quod veteres fabulabatur, seditiōnē in eo

N

movemus,

movemus, & alii alios ex eo, in quo sunt constituti corporis hujus loco à Spiritu sancto, emovere, divellere, & ut ita dicam, eluxare volumus? Concludam igitur, cum istud tam acerbum diffidium, neque ab rei natura ortum sit; quam unitate sancienda Dominus præcipit; neque ab ejus obscuritate; cum res ipsa clara perspicuaque sit: sed ab aliquo primum errore extiterit, sicut ex Ægyptiis illis tenebris, ad admirabilem Euangelii lucem evadentes; non nihil caligare: & ex illa Babylonica linguarum confusione prodeuntes; minus nos obaudire, & velut obsurdescere necesse erat. Deinde ut ne quem in communi peccato excusem; dum quisque præceptores tuetur, nec putat ab eorum sententia, ut ipsi gloriantur, ne latum quidem pilum recedendum; in ista mala constat esse deventum.

Quod si sicut Christo Magistro uni nos in scholam, disciplinamque tradidimus; sic ejus unius scita placitaque præcisè tenenda nobis putabimus; cæterorum autem quantacunque tandem erunt præstantiæ; quantum cum Christi doctrina consentient; sopita statim fuerit omnis controversia, & in beatam pacem atque unitatem Ecclesia coalescet. Sin, quod quidè de talibus viris ominari præcipit, contentiosiores se præbuerint; Audiant pii principes, audiat & Ecclesia, quod tantis malis remedium edocet Apostolus. Nemo, fratres, gloriatur in hominibus: Omnia vestra sunt, sive Paulus, sive Apollos, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura; omnia vestra sunt vos Christi: Christus autem Dei. Sed ipsi pastores evigilent ad Pauli judicium: quod Ecclesiæ præscribit

scribit: Vtinam, inquit, excindantur, qui vos conturbant.

Sed certè aperta est ad concordiam via planissima. Nam ipsi reverendæ plurimum memoriæ patres nostri, iidemque doctores Martinus Lutherus, Ioannésq; Brentius suis libris sapius testati sunt, & qui etiamnum hodie superstes Ecclesiæ vivit D. Iacobus Andreas, postrema sua cum Theodoro Beza collatione, sæpius de sua suorumque sententia confirmavit, se nihil amplius super Cœna Domini controversiæ moturos: modo apertè atque sincerè veram communionem agnosceremus in Cœna Domini carnis & sanguinis ejus. Atqui quæ supra de ea dicta sunt à nobis, de omnium fratrum, summæque Ecclesiarum consensione dicta sunt. Quod earum confessiones verbis diversæ, sententiis eadem testantur: sigillatim verò Gallicanæ Ecclesiæ, & quæ totâ Europâ unius fraternitatis contesseratione censentur; eadem quæ sunt à nobis exposita, fusiùs & apertiùs explicant, Confessionis suæ sectione 30. ad 36. Nam quod ad pauca, quæ in controversia restare videntur doctrinæ capita; professus & ipse est reverendus doctor Iacobus, in illius de Cœna Domini dissidii appendicem accessisse: qua confessâ se nihil jam amplius de cæteris capitibus controversiæ commoturos, mentionemve facturos. Sed & principum fuerit, vanam hominum curiositatem edictis coercere, & omnes verbi Dei expressi finibus continere.

Stent igitur modo, qui ab illa parte sunt pii principes illorum virorum contestationi; nihil jam fuerit amplius, quod Ecclesiarum unitatem divellat, nihil quod communem ipsorum consœderationem

Apertion ad summam concordiam viam ex protestatione Lutheri, Brentii, & D. Jacobi.

nem distrahat, remorámve afferat; quominus propugnante Domino, ipsorum armis Antichristi regnum quàm primùm excindatur, atque in cineres cum sua infami sede reducatur: & exurgat toto orbe beata Ecclesiæ diuturnaque fœlicitas, qualem nobis verbo Spiritûque suo Dominus repromisit.

Exemplo Theodosii Cæs. quo Arrianam heresim extinxit, & hoc de Cœna diffidium etiam inter ipsos Doctores.

Quod si quis φιλοπρωτέρος & φιλονικητέρος, hominum more, sua tueri velit; præterquam quod est in principum potestate talem coërcere; Est etiam compendiaria ratio: qua ea protervia non modò nocere non possit Ecclesiæ, sed etiam magnæ esse adificationi. Quàm fœdum & impium fuerit Arrianû schisma res ipsa testatur. Nam annos amplius octoginta hæsit in Ecclesiæ visceribus. Caterum iisdem odiis, quibus nostrum hoc schisma fuit agitarum. Tantum diffidium eùm placare, & ad concordiam reducere optimus, summæque pietatis cuperet Imperator Theodosius major, de bonorum omnium Episcoporum sententia, quorum tum temporis pulcherrimam segetem ediderat Ecclesia: quorum principes Gregorius Názianzenus, Basilius, Meletius, aliique complures erant; perspicuam faciliénque protulit Sicinius Novatianorum Episcopus, de Agelii Diaconi sui suggestione sententiam: sed & qua ipsa adversus authorem suum, & veritas vendicari, & ejus ipsius heresis faciliè ab illis Episcopis, & Theodosio Cæsare confutari potuit.

Suasit enim ut Arrianos ad se Episcopos evocaret, atque interrogaret, velléntne totius controversiæ, quæ ipsis cum orthodoxis erat, arbitros facere bonos patres, qui jam inde ab Apostolis continuata serie Ecclesias docuissent, & quorum scripta & mediis persecutionum incendiis, ad Ecclesiæ adificationem

cationem, fideique veritatem retinendam Domi-
 nus conservasset: in utriusque responsionis even-
 tum, quid esset consecuturum docuit. Huic consi-
 lio cum paruisset Imperator, atque Arrianos ad se
 evocasset, & in præsentia respondere jussisset; alii
 cum suæ causæ præfidere videri vellent, simul & in-
 vidiam veriti, ne ab suis Ecclesiis exploderentur, si
 patrum Apostolicorum judicium, scriptaque recu-
 sarent; dixerunt non repudiare se eorum autori-
 tatem, neque judicium. Cæteri, quid esset eventu-
 rum facile intelligentes, negarunt se cujusquam
 sententiæ, quam verbi Dei, causam religionis velle
 committere. Sed quod suo ipsorum sensu vellent
 intelligi: contra apertam veritatem & patrum om-
 nium explicationem. Huic consilio suus à Domi-
 no minimè defuit eventus. Nam prolatis patrum
 scriptis, hæresis illa paulò post concidit: & hæreti-
 cis os ita obstructum; ut quo se verterent, non ha-
 berent: factumque, ut qui recusarant patrum sub-
 ire judicium; ut infames & sibi conscii ab suis de-
 sererentur, aut ab ipsis exterminarentur Ecclesiis:
 ut ab eo tempore hæresis Arriana verbo Dei & au-
 thoritate patrum jugulata corruerit: nisi quòd
 Vandalorum, & Gottorum impietate, barbariè-
 que subnixa, non nihil est. Hunc eundem eventum
 eadem Ecclesiæ felicitate sperare licet à Domino;
 si pii reges & principes, pastores, qui quidem alicu-
 jus sunt nominis, evocatos interrogaverint: velint
 ne controversias, quæ inter ipsos tanta animorum
 exulceratione, & veritatis Christianæ ludibrio ver-
 terentur, de patrum Orthodoxorum, ab Ecclesiæ
 ortu primo, scriptis atque sententia dijudicari. Cui
 interrogationi si assenserint, jam controversia om-
 nis

nis patrum testimonio, atque sententia sublata fuerit. Sic enim ita affirmare ausim, unam totius Ecclesiae, jam inde ab Apostolis, ad annos amplius octingentos, patrumque ad unum omnium sententiam, doctrinamque extitisse, & idem docuisse, quod Anglicanae, Scoticae, Helveticae, Gallicanaeque credunt, & confitentur Ecclesiae. Non quod ignorem eos qui contra sentiunt; videri velle habere se eosdem patres opinionis suae adstipulatores: sed certe & ipsorum patrum numero, & sententiarum pondere, obrui necesse est. Qui patres quod veritatem Sacramenti cum signo saepe numero conjungunt, pie id quidem faciunt: sacramentali scilicet ratione: quia nec vana, nec suae veritatis inania signa sunt à Christo instituta: idque perpetuo prope scripturae more faciunt. Quid autem revera sentiant, nobisque sentiendum sit, addita interpretationis suae luce semper exponunt: ut nemini relinquunt haesitandi, dubitandique occasionem, nisi defixa semel animis nostris opinio, mentis iudicium perstringeret.

Quam Theodosii auctoritatem, si ad imitationem à Domino Deoque nostro sibi traditam pii reges & principes arbitrabuntur; una superfuerit cautio, ut inductae in Ecclesiam nuper *ἐπιτροπὴ δὲ ἀποστόλων* istius dogmatis tuendi causa, quae fidei communis fundamenta convellunt, vel potius evertunt: de quibus magna sua foelicitate nulla haecenus Ecclesiae aetas quicquam subolevit; communi omnium prohibeantur edicto. Ita fiet ut piorum regum atque principum sacrosancta confederatione sua restituatur Ecclesiae, hoc est, Christi Domini beata pax; cujus beneficio quam mox illius consequetur ab Antichristo liberatio, simul & foelicissima constitutio,

stitutio, sub vicario illorum patrocínio; adversus omnes Sathanæ, impiorumque conatus: & Ecclesia velut redíva, ad adventum Domini beata in senectute florescet.

Adveniat quod promissisti, Domine, regnum tuum. Regi seculorum immortalí, invisibili, soli Deo sapienti, in Christo Domino, Ecclesiæque sanctorum honor sit & gloria, in sempiterna secula. *Amen.*

F I N I S.

Errata sic corrigito.

*Pagina 11. linea 8. tuba. pag. 13. lin. 29. quas neque.
pa. 14. l. 1. atas illa. p. 15. l. 22. Illi autem. p. 41. l. 14. poculo
Circes. lin. 30. ad vivum; dicitur. pag. 43. l. 7. Eos enim.
pag. 49. l. 19. hominum curiositatem. p. 80. l. 2. inter se.*

quam i quembz crederet possu
mus et telemus. Nos igitur
iuriosum sibi dicit regia dig
nitas reputat. Si super hoc a
postolico iudicio se committat cu
iualentianus in dicitus impe
rator suffraganeis mediola
nen. ecce dixisse legatur. Tale
i pontificali sede constituere
procurate cui et nos qui gub
namus impui sincere nra
capita submittamus rei mo
nita. Cum tanqm homines de
liquerimus suscipiam nro

no acqueunt pre
cipit andi legato
quod nro procedat
secundum formam
sibi traditam cum
nro necmam p h
quod dicit hic p q
ecce ur. pp. non h
vrumq; gladu
xvi. di. cum adue
iam 7 j. te ap. h
duob; 7 j. qui sibi
legit. cam. impui
n 7 factorem ab
eodem principio p
cesserunt i autem q
modo opteat epoi i
pni. col. i. no ergo
terpili. nisi de
bz se i. nominare.
p. nisi i. subdum
s. ai. uideretelant

negligens est ur cum vacat impui. j. t. p. licet 7 c. sequit
s; vidi qd pp. sit maior. xvi. di. duo snt 7 s. de maio. 7 obe
solite. nam iura celestis impy et firm petro adeo gnuma s
xxv. di. c. i. ipse n. utrumq; gladum habuit. ut dicit ewan
gelista ecce duo glady snt hic quam potestatem sicut suc
cessorib; transmissit. xl. di. c. i. veram exequcom glady tpat
impatorib; 7 regib; gmsit ecce et m. uirtcom caustatum a
nilium. alii persacotes exaut. vi. q. i. relatum quedam
n. possumus alijs gmitte que nobis no possumus reci
nere. ut. j. de i. stic. c. nll. nec d; ep; sibi retine quod pot ali
dare. xv. q. y. quatuor et melius. xl. q. i. te quidem de hac

